

Uppföljning av lagen om särskilt investeringsutrymme

Investeringar under åren 2020–2024

Energimarknadsinspektionen (Ei) är en myndighet med uppdrag att arbeta för väl fungerande energimarknader.

Det övergripande syftet med vårt arbete är att Sverige ska ha väl fungerande distribution och handel av el, naturgas, fjärrvärme och fjärrkyla. Vi ska också ta tillvara kundernas intressen och stärka deras ställning på marknaderna.

Konkret innebär det att vi har tillsyn över att företagen följer regelverken. Vi har också ansvar för att utveckla spelreglerna och informera kunderna om vad som gäller. Vi reglerar villkoren för de monopolföretag som driver elnät och naturgasnät och har tillsyn över företagen på de konkurrensutsatta energimarknaderna.

Energimarknaderna behöver spelregler – vi ser till att de följs.

Förord

Lagen (2021:311) om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet trädde i kraft den 1 juni 2021, vilket har möjliggjort för elnätsföretag med en outnyttjad intäktsram från tillsynsperioden 2012–2015 att ansöka om ett särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioderna 2020–2023 och 2024–2027. Syftet med lagen är att skapa särskilda drivkrafter för investeringar som ökar kapaciteten i elnätet.

Enligt förordningen (2023:940) om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet ska Energimarknadsinspektionen (Ei) följa upp och utvärdera investeringar som gjorts under perioden 2020–2027 i redovisningsenheter med särskilt investeringsutrymme.

Detta är den andra av tre uppföljningsrapporter som Ei ska redovisa till regeringen. Rapporten avser investeringar under perioden 2020–2024. Den första uppföljningsrapporten publicerades i december 2022 och avsåg investeringar under perioden 2020–2021. Den tredje uppföljningsrapporten med investeringar under perioden 2020–2027 ska redovisas till regeringen före utgången av 2028.

Eskilstuna, december 2025

Ulrika Hesslow
Generaldirektör

Magdalena Weckström
Projektledare

Innehåll

Sammanfattning.....	5
1 Inledning.....	7
1.1 Uppdrag enligt förordningen (2023:940) om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet	7
1.2 Uppgiftsinhämtning	8
1.3 Avgränsningar.....	8
1.4 Rapportstruktur	8
2 Förutsättningar för uppdraget.....	10
2.1 Grundförutsättningar för genomförande av uppdraget och Ei:s valda inriktning.....	10
3 Utvärdering.....	12
3.1 Redovisning av resultat för olika elnätsföretag och grupper.....	12
3.2 Elnätsföretag med kvarstående outnyttjad intäktsram från 2012–2015 som har fått ett beslut om särskilt investeringsutrymme	13
3.3 Investeringar under åren 2020–2024.....	16
3.4 Indikatorer under 2017–2024 som visar utbyggnad av elnätet.....	20
3.5 Beskrivningar av genomförda investeringar under åren 2020–2024 hos elnätsföretag med ett beslut om särskilt investeringsutrymme	25
4 Sammanfattande analys	36
5 Referenser utöver lagrum.....	38
Bilaga 1 Begäran om inrapportering av uppgifter för perioden 2020–2024	39
Bilaga 2 Begäran om inrapportering av uppgifter för perioden 2022–2024	44

Sammanfattning

Energimarknadsinspektionen (Ei) har med anledning av förordning (2023:940) om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet följt upp och utvärderat de investeringar som genomförts under åren 2020–2024 i elnätsföretag som har fått ett beslut om särskilt investeringsutrymme.

Ei har begärt att de elnätsföretag som har fått ett beslut om särskilt investeringsutrymme ska komma in med kompletterande uppgifter gällande investeringar under åren 2020–2024. Ei har även använt den data som elnätsföretagen redovisat i årsrapporter som underlag för utvärderingen.

Lagen om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet trädde i kraft den 1 juni 2021 och tillämpas i fråga om investeringar som en nätkoncessionshavare (elnätsföretag) gör under tillsynsperioderna 2020–2023 och 2024–2027. Syftet med lagen är att skapa särskilda drivkrafter för investeringar som höjer kapaciteten i elnätet. Lagen om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet ger elnätsföretag som har en outnyttjad intäktsram från tillsynsperioden 2012–2015 en möjlighet att, under vissa förutsättningar, utöka sina intäktsramar med ett investeringsbelopp.

Av de redovisningsenheter som hade ett beslut om intäktsram under perioden 2012–2015 och som fortfarande finns kvar idag har 100 redovisningsenheter ansökt om och fått ett beslut om särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2020–2023. Det totala investeringsutrymmet för dessa redovisningsenheter uppgår till 32,1 miljarder kronor i 2018 års prisnivå. Elnätsföretagen med ett beslut om särskilt investeringsutrymme behövde även ansöka om ett investeringsbelopp för att deras intäktsram skulle öka med ett sådant. En ökning av intäktsramen med ett investeringsbelopp beslutades för första gången i samband med omprövningarna av intäktsramarna efter tillsynsperiod 2020–2023. Summan av samtliga elnätsföretags investeringsbelopp för tillsynsperioden 2020–2023 uppgick till 19,4 miljarder kronor, vilket motsvarar cirka 60 procent av de beslutade särskilda investeringsutrymmena. För elnätsföretag med ett beslut om särskilt investeringsutrymme har investeringsbeloppen ökat de totala intäktsramarna med cirka 10 procent år 2020, cirka 13 procent år 2021, cirka 8 procent år 2022 och cirka 10 procent år 2023.

Ei:s uppföljning visar att elnätsföretagen har genomfört investeringar under åren 2020–2024 som bidragit till utbyggnaden av elnätet och sannolikt även till ökad kapacitet. Ei har jämfört totala investeringar under perioden 2016–2019 med

perioden 2020–2024 och sett att de i genomsnitt var högre i den senare perioden jämfört med den tidigare, sett till samtliga elnätsföretag. Ei har även analyserat hur indikatorerna ledningslängd, totalt installerad transformatoreffekt och antal kundabonnemang förändrats från slutet av 2017 till slutet av 2024, för att visa utvecklingen både *före* och *under* de år som lagen om särskilt investeringsutrymme omfattar. Sett till alla elnätsföretag har dessa tre indikatorer ökat för varje år under perioden. Både ledningslängd och installerad transformatoreffekt har ökat i något lägre takt under perioden 2020–2024, jämfört med perioden som inte omfattas av lagen (2018–2019). Däremot har antalet kundabonnemang ökat i en något högre takt under 2020–2024, än under 2018–2019. Utvecklingen av dessa indikatorer visar inga väsentliga skillnader mellan gruppen elnätsföretag *med* respektive *utan* ett beslut om särskilt investeringsutrymme.

Det är svårt att avgöra hur stor del av de investeringar som genomförts under perioden som bidragit till en ökad kapacitet i elnätet. En och samma investering kan utgöra såväl en reinvestering som en kapacitetshöjning. Redovisningsenheter som har ett beslut om särskilt investeringsutrymme uppger att strax under en tredjedel av de investeringar som genomförts under åren 2020–2024 är kopplade till kapacitetshöjande och systemförstärkande investeringar, medan nästan hälften klassificeras som reinvesteringar. Den resterande femtedelen av investeringarna utgörs nästan helt av tillväxt- och anslutningsinvesteringar.

Cirka 40 procent av redovisningsenheterna med ett beslut om särskilt investeringsutrymme uppger att beslutet inte har påverkat, eller endast i marginell omfattning påverkat, deras investeringar under åren 2022–2024. Samtidigt har flera elnätsföretag uppgett till Ei att en viss andel av deras planerade investeringar under perioden har kunnat genomföras tack vare beslutet om särskilt investeringsutrymme. Flera elnätsföretag har även framfört att det särskilda investeringsutrymmet kan komma att påverka deras investeringar framöver.

1 Inledning

Syftet med lagen om särskilt investeringsutrymme är att elnätsföretag under en begränsad tid ska få särskilda incitament att göra investeringar eller reinvesteringar i anläggningar som leder till ökad kapacitet i elnätet i Sverige¹. Elnätsföretag med en outnyttjad intäktsram från tillsynsperioden 2012–2015 kan ansöka om ett särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioderna 2020–2023 och 2024–2027. I lagen anges förutsättningarna för att få ett beslut om särskilt investeringsutrymme och möjligheterna att öka intäktsramen med ett investeringsbelopp. Vidare finns bestämmelser om hur särskilt investeringsutrymme och investeringsbelopp ska beräknas.

1.1 Uppdrag enligt förordningen (2023:940) om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet

Enligt förordningen om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet ska Ei följa upp och utvärdera investeringar som görs i en redovisningsenhet med särskilt investeringsutrymme. Resultatet ska redovisas i en rapport till regeringen före utgången av 2025 och 2028 (se 8 §), utöver den rapport som redan redovisats före utgången av 2022. Rapporten som ska redovisas före utgången av 2025 ska avse investeringar under perioden 2020–2024. Ei har i rapporten *Uppföljning av lagen om särskilt investeringsutrymme*² (Ei 2022:13) presenterat sin uppföljning och utvärdering av investeringar som gjorts under perioden 2020–2021.

Utvärderingen ska avse investeringar som möjliggjorts av det särskilda investeringsutrymmet under perioden där det ska specificeras

- 1 hur stora investeringarna är,
- 2 i vilken utsträckning investeringarna ökar a) kapaciteten i elnätet, b) möjligheten för en nätkoncessionshavare att ansluta nya kunder och hantera större förändringar i nätets kapacitet, och

¹ Prop. 2020/21:94 s. 30. *Särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet – investeringar i ökad nätkapacitet*. Stockholm: Regeringen. 2021.

<https://www.regeringen.se/contentassets/658642159a5b45daa3734ff373f64df2/sarskilt-investeringsutrymme-for-elnatsverksamhet--investeringar-i-okad-natkapacitet-prop.-20202194> (Hämtad den 8 augusti 2025).

² Energimarknadsinspektionen. *Uppföljning av lagen om särskilt investeringsutrymme*. Energimarknadsinspektionen Ei R2022:13.

<https://ei.se/download/18.27e44570185299ce36e1b04/1671636176722/Uppf%C3%B6ljning-av-lagen-om-s%C3%A4rskilt-investeringsutrymme-Ei-R2022-13.pdf> (Hämtad den 1 juli 2025).

- 3 hur investeringarna fördelar sig mellan olika anläggningskategorier i nätverksamheten (9 §).
- 4 I denna rapport redovisas uppföljningen och utvärderingen av investeringar som genomförts under åren 2020–2024.

1.2 Uppgiftsinhämtning

Ei har begärt in uppgifter³ från de elnätsföretag som fram till och med den 1 mars 2025 hade fått ett beslut om särskilt investeringsutrymme⁴. Dessa uppgifter har sedan analyserats tillsammans med uppgifter som elnätsföretagen lämnat in till Ei i årsrapporterna⁵.

Ei har ställt samma frågor till elnätsföretagen nu som i samband med den första uppföljningsrapporten, för att kunna få en jämförbarhet mellan rapporterna. De elnätsföretag som vid den första uppföljningsrapporten hade ett beslut om särskilt investeringsutrymme, och därför redan svarat på frågorna för åren 2020 och 2021, har fått svara på motsvarande frågor för åren 2022, 2023 och 2024. De elnätsföretag som inte hade ett beslut om särskilt investeringsutrymme vid tillfället för den första uppföljningsrapporten, och som därmed inte tidigare svarat på frågor om investeringar, har fått frågor om samtliga år som denna rapport ska omfatta, det vill säga åren 2020–2024. Frågor har således skickats till de 100 redovisningsenheter som har ett beslut om särskilt investeringsutrymme. Samtliga elnätsföretag har lämnat svar.

1.3 Avgränsningar

Ei har begärt att de elnätsföretag som har ansökt och fått ett beslut om särskilt investeringsutrymme fram till och med den 1 mars 2025 ska redovisa uppgifter om investeringar som de gjort under åren 2020–2024.

Endast elnätsföretag med en outnyttjad intäktsram från tillsynsperioden 2012–2015 har haft möjlighet att få ett beslut om särskilt investeringsutrymme. Denna rapport omfattar därför enbart de elnätsföretag som hade en intäktsram under perioden 2012–2015, och som finns kvar idag.

1.4 Rapportstruktur

I kapitel 1 redovisas uppdraget enligt förordningen, de uppgifter som hämtats in i samband med uppföljningsrapporten och de avgränsningar som gjorts.

³ 11 § Förordning (2023:940) om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet.

⁴ Den 1 mars 2025 hade inga beslut om särskilt investeringsutrymme fattats för tillsynsperioden 2024–2027. Det innebär att det endast är elnätsföretag med ett beslut om särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2020–2023 som ingår i denna utvärdering.

⁵ 16 § Förordning (1995:1145) om redovisning av nätverksamhet.

I kapitel 2 redovisas grundförutsättningarna för uppföljningsrapporten och hur vi resonerat kring uppdraget enligt förordningen.

I kapitel 3 presenteras en bild av de investeringar som elnätsföretag med ett beslut om särskilt investeringsutrymme gjort under åren 2020–2024. Vi ger en bild av hur utvecklingen i elnätet varit under åren 2017–2024. I kapitlet redogörs även för de svar som elnätsföretagen lämnat på de frågor som skickats till dem med anledning av uppföljningsrapporten. I kapitlet presenteras en sammanställning över hur stor del av det beslutade investeringsutrymmet som har resulterat i investeringsbelopp.

I kapitel 4 presenteras en sammanfattande analys utifrån de uppgifter som samlats in och redovisats i kapitel 3.

I Bilaga 1 finns begäran om inrapportering av uppgifter om investeringar under perioden 2020 till 2024. Denna begäran sändes till de elnätsföretag som hade ett beslut om särskilt investeringsutrymme per den 1 mars 2025, men som vid tillfället för den första uppföljningsrapporten inte hade fått ett beslut om särskilt investeringsutrymme.

I Bilaga 2 finns begäran om inrapportering av uppgifter om investeringar under år 2022, 2023 och 2024. Denna begäran sändes till de elnätsföretag som hade ett beslut om särskilt investeringsutrymme per den 1 mars 2025, men som i samband med den första uppföljningsrapporten redan lämnat svar på frågor om investeringar under åren 2020 och 2021.

2 Förutsättningar för uppdraget

I förordningen om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet framgår det att Ei ska följa upp och utvärdera de investeringar som görs under 2020 till 2024 i redovisningsenheter med ett beslut om särskilt investeringsutrymme. Resultatet ska redovisas i en rapport till regeringen innan utgången av 2025.

2.1 Grundförutsättningar för genomförande av uppdraget och Ei:s valda inriktning

Regelverket för beräkning av investeringsbelopp som ska öka intäktsramen är utformat på ett sådant sätt att alla investeringar, med vissa avdrag, beaktas och inte enbart de investeringar som möjliggjorts med anledning av särskilt investeringsutrymme⁶. Det finns inget krav på att elnätsföretagen ska ha en sådan dokumentation avseende de investeringar som gjorts under åren 2020–2024 så att de exakt kan urskilja och redovisa vilka investeringar som de gjort med anledning av det särskilda investeringsutrymmet. Uppföljningen utgår därför från elnätsföretagens samtliga investeringar under åren.

Nedan redogörs för de uppgifter som ska framgå av utvärderingen om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet enligt 9 § förordningen, och hur Ei valt att hantera dessa i rapporten.

Hur stora är investeringarna som har möjliggjorts genom särskilt investeringsutrymme?

Av utvärderingen ska det framgå hur stora investeringar som möjliggjorts i en redovisningsenhet till följd av att ett elnätsföretag har fått beslut om särskilt investeringsutrymme.

För att analysera detta har Ei utgått ifrån redovisningsenheternas totalt redovisade investeringar i årsrapporten⁷ för respektive år under perioden 2020–2024. Ei har även bitt elnätsföretagen att redogöra för hur stor andel av de totala investeringarna under åren 2020–2024 som de kunna genomföra tack vare beslutet om särskilt investeringsutrymme.

⁶ Hur investeringsbeloppet beräknas framgår enligt 4 § förordningen (2023:940) om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet.

⁷ Med den totala investeringssumman avses i denna rapport summan av beloppen som redovisas i årsrapporten under Inköp och Omklassificeringar av Eldistributionsanläggningar och mätare i årsrapportens delrapport Materiella anläggningstillgångar.

I vilken utsträckning ökar investeringarna kapaciteten i elnätet och möjligheten att ansluta nya kunder och hantera större förändringar i nätets kapacitet?

Av utvärderingen ska det framgå i vilken utsträckning investeringarna som möjliggjorts genom att ett elnätföretag har ett beslut om särskilt investeringsutrymme

- 1 ökar kapaciteten i elnätet
- 2 ökar möjligheten för en nätkoncessionshavare att ansluta nya kunder och hantera större förändringar i nätets kapacitet.

Redovisningsenheter med ett beslut om särskilt investeringsutrymme har ombetts att övergripande svara på *hur* och *i vilken utsträckning* de genomförda investeringarna under åren 2020–2024 ökat kapaciteten i elnätet samt ökat deras möjlighet att ansluta nya kunder och hantera större förändringar i nätets kapacitet. De har även ombetts att lämna uppgifter om hur de har gjort dessa bedömningar.

Hur fördelar sig investeringarna mellan olika anläggningskategorier?

Utvärderingen ska redogöra för i vilken utsträckning investeringarna har möjliggjorts genom att en redovisningsenhet har ett beslut om särskilt investeringsutrymme. Det ska också framgå hur investeringarna fördelar sig mellan olika anläggningskategorier i nätverksamheten. Ei har för detta ändamål valt att studera hur de totala investeringarna som gjorts under åren 2020–2024 fördelas mellan olika anläggningskategorier. Uppgifter om totala investeringar och en fördelning mellan olika anläggningskategorier under respektive år redovisar elnätsföretagen i årsrapporter som årligen lämnas in till Ei.

Kompletterande information för att få en bättre bild av investeringarna och påverkan på kapaciteten

En begäran om kompletterande information har skickats ut till redovisningsenheter med ett beslut om särskilt investeringsutrymme, för att få en bättre bild av de investeringar som elnätsföretagen genomfört under åren 2020–2024. De har då redovisat hur stor procentuell andel av de totala investeringarna de gjort under respektive år, fördelat enligt kategorierna nedan:

- reinvesteringar/ersättningsinvesteringar
- kapacitetshöjning/systemförstärkning
- tillväxt/anslutning
- övrigt

De redovisningsenheter som redovisade något under *övrigt* ombads även att specificera vad detta avsåg.

3 Utvärdering

Detta kapitel innehåller uppgifter om storleken på elnätsföretagens beslutade särskilda investeringsutrymmen samt om storleken på de investeringsbelopp som påverkat deras intäktsramar för tillsynsperioden. Vidare redovisas utvecklingen av ett antal indikatorer för att ge en bild av elnätsutbyggnaden och elnätsföretagens möjlighet att ansluta nya kunder under åren 2017–2024. En sammanfattning av de svar som inkommit i samband med att Ei skickat ut frågor till de elnätsföretag med ett beslut om särskilt investeringsutrymme presenteras.

3.1 Redovisning av resultat för olika elnätsföretag och grupper

Elnätsföretagen och deras redovisningsenheter har i detta kapitel delats in i ett antal grupper. Dessa elnätsföretag och grupper presenteras nedan.

- Affärsverket Svenska kraftnät (Svenska kraftnät). Svenska kraftnät har för tillsynsperioden 2020–2023 ett beslut om särskilt investeringsutrymme för sin redovisningsenhet för transmissionsnätet.
- E.ON Energidistribution AB (Eon). Eon har för tillsynsperioden 2020–2023 två beslut om särskilt investeringsutrymme, ett för redovisningsenheten för lokalnät och ett för redovisningsenheten för regionnät⁸.
- Ellevio AB (Ellevio). Ellevio har för tillsynsperioden 2020–2023 två beslut om särskilt investeringsutrymme, ett för redovisningsenheten för lokalnät och ett för redovisningsenheten för regionnät⁹.
- Vattenfall Eldistribution AB (Vattenfall). Vattenfall har för tillsynsperioden 2020–2023 två beslut om särskilt investeringsutrymme, ett för redovisningsenheten för lokalnät och ett för redovisningsenheten för regionnät¹⁰.
- Övriga lokal- och regionnätsföretag med ett beslut om särskilt investeringsutrymme (Övriga, SIU).
- Övriga lokal- och regionnätsföretag som inte fått ett beslut om särskilt investeringsutrymme (Övriga, ej SIU).

⁸ Under början av tillsynsperioden 2020–2023 hade Eon tre redovisningsenheter för lokalnät. Ei beslutade dock den 14 september 2022 att Eons tre redovisningsenheter för lokalnät ska redovisas samlat från och med den 1 januari 2023.

⁹ Ei har fattat beslut om samredovisning för Ellevios lokalnätsenheter från och med den 1 januari 2022.

¹⁰ Under början av tillsynsperioden 2020–2023 hade Vattenfall två redovisningsenheter för lokalnät. Ei beslutade dock den 27 oktober 2022 att Vattenfalls två redovisningsenheter för lokalnät ska redovisas samlat från och med den 1 januari 2023.

Indelningen i grupper är gjord på samma sätt som i den första uppföljningsrapporten som publicerades 2022.

Ett flertal elnätsföretag har fått ett beslut om särskilt investeringsutrymme efter det att den förra uppföljningsrapporten publicerades. Dessa elnätsföretag ingick i gruppen *Övriga, ej SIU* i rapporten som publicerades 2022, men inkluderas i gruppen *Övriga, SIU* i denna rapport. Det finns även redovisningsenheter som slagits samman efter att den första uppföljningsrapporten publicerades. Detta medför att antalet redovisningsenheter i respektive grupp skiljer sig från den tidigare publicerade rapporten.

3.2 Elnätsföretag med kvarstående outnyttjad intäktsram från 2012–2015 som har fått ett beslut om särskilt investeringsutrymme

Ei beslutar om särskilt investeringsutrymme efter en ansökan från elnätsföretaget, med utgångspunkt i hur stor outnyttjad intäktsram som elnätsföretaget hade för tillsynsperioden 2012–2015. I samband med omprövningen av intäktsramen efter tillsynsperioden 2020–2023 och 2024–2027 har elnätsföretag med ett beslut om särskilt investeringsutrymme för perioden möjlighet att ansöka om att öka intäktsramen med ett investeringsbelopp¹¹. Elnätsföretagens särskilda investeringsutrymmen utgör taket för de investeringsbelopp som elnätsföretagen kan få ett beslut om.

Intäktsramarna är taket för hur höga intäkter elnätsföretagen får ha under en tillsynsperiod. En intäktsram ska enligt ellagen täcka kostnader för driften av en elnätsverksamhet som har likartade objektiva förutsättningar och bedrivs på ett ändamålsenligt och effektivt sätt. Intäktsramen ska även täcka avskrivningar och ge en avkastning på kapitalbasen som behövs för att, i konkurrens med alternativa placeringar med motsvarande risk, få tillgång till kapital för investeringar¹².

För att kunna tillgodoräkna sig ett investeringsbelopp behöver elnätsföretagen, i samband med en omprövning av intäktsramen efter tillsynsperiodens slut, ansöka om att intäktsramen ska ökas med ett sådant. Ett elnätsföretags samlade investeringsbelopp ska beräknas som summan av delbelopp, där varje delbelopp ska avse ett år som ingår i tillsynsperioden. Ett delbelopp ska motsvara 65 procent

¹¹ 6 § lag (2021:311) om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet.

¹² Den 1 januari 2027 träder nya regler avseende elområdet i kraft. Ändringarna syftar till att säkerställa att den svenska regleringen om tillsynsmyndighetens oberoende uppfyller EU-rättens krav. Se prop. 2025/26:26 *Regelverket för framtidens el- och gasnät*. Stockholm: Regeringen. 2025.
<https://www.regeringen.se/contentassets/a065d79b09fe441b97d76b4b412f7051/regelverket-for-framtidens-el-och-gasnat-prop.-20252626.pdf> (Hämtad 25 november 2025).

av nätföretagets investeringar under året i samtliga redovisningsenheter med särskilt investeringsutrymme, sedan avdrag gjorts från investeringarna med belopp som motsvarar

- 1 en procent av redovisningsenheternas samlade kapitalbas den 31 december året närmast före tillsynsperioden, och
- 2 sådana anslutningsavgifter som enligt 4 kap. 10 § ellagen (1997:857) kan hänföras till året¹³.

De tillsynsperioder som elnätsföretagen kan få investeringsbelopp för är 2020–2023 och 2024–2027. I samband med den omprövning av intäktsramarna som sker efter tillsynsperiodens slut kan ett investeringsbelopp beslutas, vilket ökar elnätsföretagens intäktsram för tillsynsperioden. Investeringsbeloppet kan dock inte vara större än det beslutade särskilda investeringsutrymmet. I de fall elnätsföretagen hade lägre intäkter under tillsynsperioden än deras slutliga intäktsram för perioden 2020–2023 fick den outnyttjade delen öka intäktsramen för tillsynsperioden 2024–2027.

Det finns idag 161¹⁴ redovisningsenheter som har elnätsverksamhet som bedrevs under tillsynsperioden 2012–2015, vilket framgår av Tabell 1. Av dessa hade 149 redovisningsenheter en outnyttjad intäktsram från tillsynsperioden 2012–2015, vilket motsvarar cirka 93 procent av elnätsföretagen.

100 redovisningsenheter har fått ett beslut om särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2020–2023. Dessa investeringsutrymmen beslutades i 2018 års prisnivå och uppgår till totalt 32,1 miljarder kronor.

¹³ 4 § förordningen (2023:940) om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet.

¹⁴ Ett flertal (13) redovisningsenheter har endast koncessioner för elnät som tillkommit sedan år 2015, de hade därmed inte en intäktsram under tillsynsperioden 2012–2015 och har inte inkluderats i denna rapport.

Tabell 1 Elnätsföretag med och utan ett beslut om särskilt investeringsutrymme för perioden 2020–2023

Elnätsföretag eller grupp av elnätsföretag	Svenska kraftnät	Eon	Ellevio	Vattenfall	Övriga, SIU	Övriga, ej SIU	Totalt
Antal kvarvarande redovisningsenheter idag från 2012–2015	1	2	2	2	93	61	161
Antal redovisningsenheter med outnyttjad intäktsram från 2012–2015	1	2	2	2	93	49	149
Outnyttjad intäktsram från 2012–2015 (miljarder kronor, prisnivå 2018) *	2,7	7,9	2,0	2,5	17,1	3,0	35,1
Beslut om särskilt investeringsutrymme för 2020–2023 (miljarder kronor, prisnivå 2018) *	2,7	7,9	2,0	2,5	17,1	-	32,1
Beslut om investeringsbelopp för 2020–2023 (miljarder kronor, prisnivå 2018) *	2,7	6,2	2,0	2,5	6,1	-	19,4
Kvarvarande outnyttjad intäktsram från 2012–2015 (miljarder kronor, prisnivå 2018) *	-	1,7	-	-	10,9	3,0	15,6

Källa: Ei

*Beloppen är avrundade till en decimal

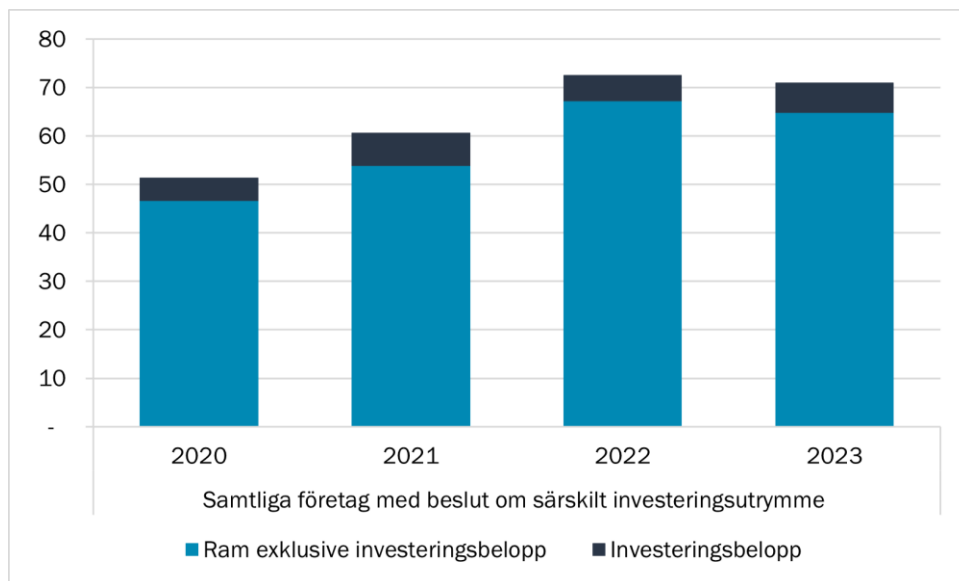
Investeringsbelopp beslutades för första gången i samband med omprövningen av intäktsramarna efter tillsynsperioden 2020–2023. Summan av samtliga elnätsföretags investeringsbelopp för tillsynsperioden 2020–2023 uppgår till 19,4 miljarder kronor i 2018 års prisnivå. Det motsvarar cirka 60 procent¹⁵ av de beslutade särskilda investeringsutrymmena.

Svenska kraftnät, Ellevio och Vattenfall har samtliga fått ett beslut om investeringsbelopp för perioden 2020–2023 som uppgår till hela deras outnyttjade intäktsram från 2012–2015. De kan därmed inte få ett beslut om ytterligare investeringsbelopp under perioden 2024–2027. Detsamma gäller för 9 redovisningsenheter som ingår i gruppen *Övriga, SIU* i denna rapport. Detta innebär att 14 av 100 redovisningsenheter med ett beslut om särskilt investeringsutrymme har fått ett beslut om investeringsbelopp som motsvarar hela elnätsföretagets outnyttjade intäktsram för perioden 2012–2015.

För att ge en bild av investeringsbeloppens storlek kan de ställas i relation till intäktsramarnas storlek för samma period. I Figur 1 visas de omprövade intäktsramarna för respektive år 2020–2023 för samtliga elnätsföretag som har ett beslut om särskilt investeringsutrymme, samt hur stor del av ramarna som utgörs av beslutat investeringsbelopp för perioden. De omprövade besluten av intäktsramarna är fattade i respektive års prisnivå.

¹⁵ Beräknad enligt följande $(19,4/32,1)*100$.

Figur 1 Intäktsramar och investeringsbelopp i miljarder kronor för åren 2020–2023, i respektive års prisnivå



Källa: Ei.

Figur 1 ovan visar summan av de omprövade intäktsramarna efter tillsynsperioden för respektive år 2020–2023 för samtliga elnätsföretag som har ett beslut om särskilt investeringsutrymme. Figuren visar även hur stor del av ramarna som utgörs av beslutat investeringsbelopp för perioden. För elnätsföretag med ett beslut om särskilt investeringsutrymme har investeringsbeloppen ökat de totala intäktsramarna med cirka 10 procent år 2020, cirka 13 procent år 2021, cirka 8 procent år 2022 och cirka 10 procent år 2023.

3.3 Investeringar under åren 2020–2024

Enligt förordningen om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet ska uppföljningen visa hur stora investeringarna är som har gjorts möjliga genom att ett elnätsföretag har haft ett beslut om särskilt investeringsutrymme.

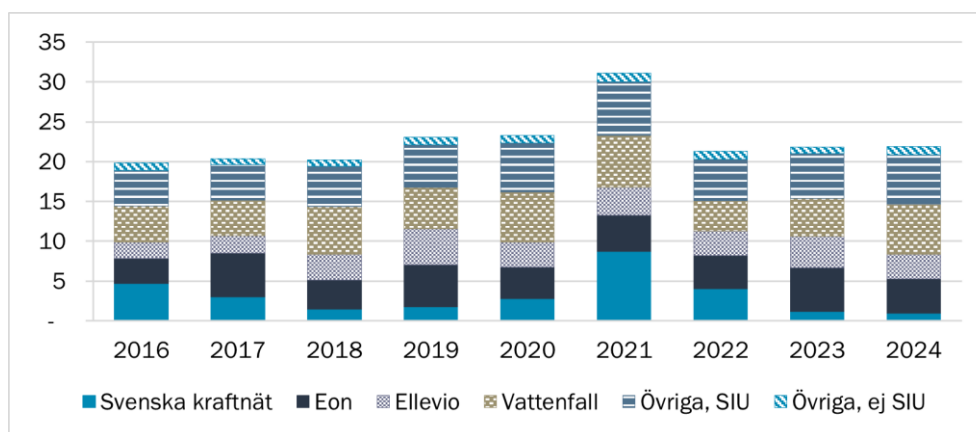
Uppföljningen ska också visa hur dessa investeringar fördelar sig mellan olika typer av anläggningar.

Elnätsföretag upprättar varje år en årsrapport för respektive redovisningsenhet de har i sin verksamhet och lämnar in till Ei. I årsrapportens delrapport *Materiella anläggningstillgångar* finns uppgifter om anskaffningsvärdet för deras respektive anläggningstillgångar. De materiella anläggningstillgångarna i årsrapporterna är uppdelade i flera kategorier, bland annat *Eldistributionsanläggningar och mätare*. I denna analys har kategorin eldistributionsanläggningar och mätare undersökts, där det finns uppgifter om anskaffningsvärden för *Inköp* som är gjorda under det gångna året samt anskaffningsvärdet för de anläggningar som tillkommit genom

*Omklassificeringar*¹⁶. Det är posterna inköp och omklassificeringar av kategorin eldistributionsanläggningar och mätare som i denna rapport utgör årets investeringar. Detta för att kunna se utvecklingen både *före* och *under* de år som lagen om särskilt investeringsutrymme omfattar.

Figur 2 visar de uppgifter elnätsföretagen har lämnat i årsrapporter avseende inköp och omklassificeringar av kategorin eldistributionsanläggningar och mätare i delrapporten materiella anläggningstillgångar. Utvecklingen av investeringarna visas för åren 2016–2024. Detta för att kunna se utvecklingen både *före* och *under* de år som lagen om särskilt investeringsutrymme omfattar.

Figur 2 Anskaffningsvärdet för totala investeringar¹⁷ i miljarder kronor under 2016–2024 i 2024 års prisnivå omräknat med byggkostnadsindex



Källa: Ei.

Skillnaden mellan de totala investeringarna år 2016 och år 2024 är cirka 2 miljarder kronor, vilket motsvarar cirka 10 procent¹⁸. Figuren visar också att investeringarna ökade kraftigt hos Svenska kraftnät under 2021, vilket är året då de driftsatte Sydvästlänken.

Vid en jämförelse av de genomsnittliga årliga investeringarna under de tidigare åren (2016–2019) och de senare åren (2020–2024) framgår att samtliga företagsgrupper, även de som *inte* har ett beslut om särskilt investeringsutrymme, ökat sina investeringar under de senare åren.

Totalt uppgår investeringarna till i genomsnitt 20,9 miljarder kronor per år under perioden 2016–2019. För perioden 2020–2024 uppgår genomsnittet till cirka 23,9

¹⁶ Pågående nyanläggningar för eldistribution bör flyttas via en omklassificering till eldistributionsanläggningar och mätare när de är klara att tas i bruk. Omklassificeringar kan också ske av andra orsaker, exempelvis att en tillgångs användningsområde ändras.

¹⁷ Några elnätsföretag som bytt redovisningsenhet under perioden har fått frågor om deras inrapporterade belopp avseende inköp och omklassificeringar. För att ge en mer rättvisande bild av den totala investeringssumman i rapporten har det i vissa fall ansetts nödvändigt att justera beloppen, baserat på de svar vi fått från elnätsföretagen.

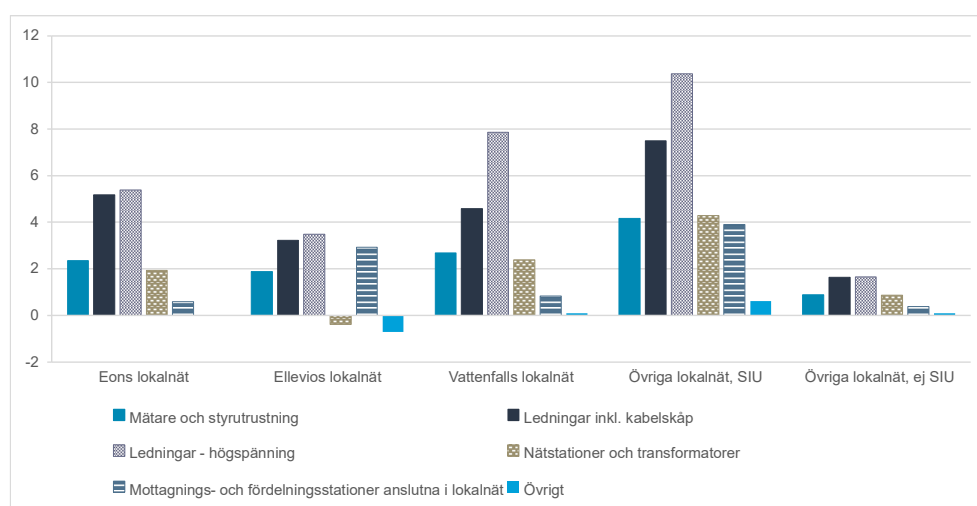
¹⁸ 2024 års prisnivå.

miljarder kronor. Av den totala investeringssumman under åren 2020–2024 stod lokalnätsföretagen för cirka 65 procent, regionnätsföretagen för omkring 20 procent och transmissionsnätet för cirka 15 procent. Denna fördelning mellan nätnivåerna var snarlik även för perioden 2016–2019.

Investeringar fördelade per anläggningskategori

I Figur 3 visas hur lokalnätsföretagens investeringar (summan av inköp och omklassificeringar av kategorin eldistributionsanläggningar och mätare) har fördelats mellan olika anläggningskategorier under perioden 2020–2024. Uppgifterna är hämtade från elnätsföretagens årsrapporter och fördelningen redovisas per elnätsföretag eller företagsgrupp. Innan fördelningen mellan anläggningskategorier beräknades har beloppen för respektive år justerats till 2024 års prisnivå med byggkostnadsindex.

Figur 3 Lokalnätsföretagens investeringar i miljarder kronor fördelade per anläggningskategori för åren 2020–2024¹⁹



Källa: Ei.

Totalt sett för alla lokalnätsföretag med ett beslut om särskilt investeringsutrymme har den största delen av investeringarna under perioden 2020–2024 gjorts inom anläggningskategorierna *Ledningar inkl. kabelskåp* och *Ledningar – högspänning*. En liknande fördelning ses även bland de lokalnätsföretag utan ett beslut om särskilt investeringsutrymme, där majoriteten av investeringarna per anläggningskategori också kan härledas till ledningar (både låg- och högspänning) samt kabelskåp.

Fördelningen av lokalnätsföretagens totala investeringar mellan olika anläggningskategorier under perioden 2020–2024 liknar den som observerats under tidigare år (2016–2019). Under perioden 2020–2024 stod

¹⁹ Ellevio har enligt svar gjort en engångsjustering (omklassificering) år 2022 där bolaget har klassificerat om kategorierna i det ekonomiska anläggningsregistret för att följa regleringens kategorier och nya avskrivningstider.

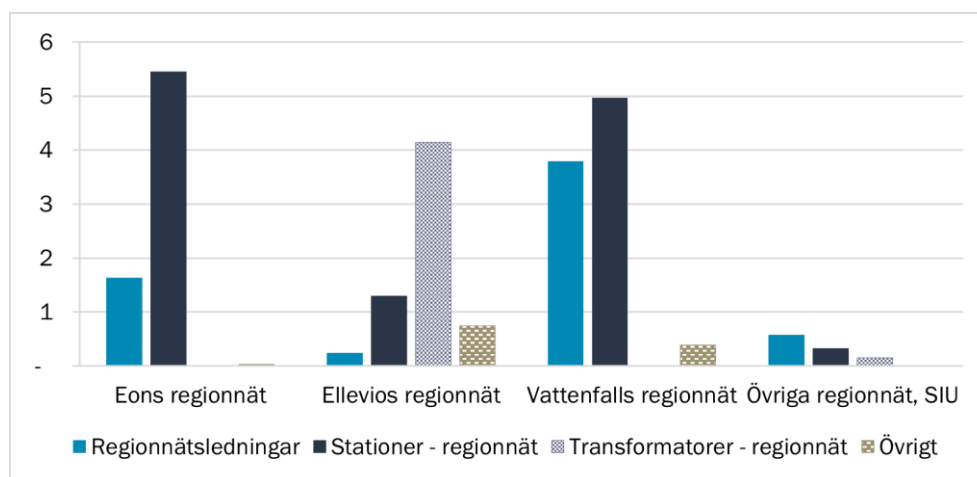
anläggningskategorierna *Ledningar inkl. kabelskåp* och *Ledningar – högspänning* för ungefär 65 procent av de totala investeringarna. En liknande andel (cirka 70 procent) av investeringarna gick till samma kategorier under perioden 2016–2019.

Andelen av den totala investeringssumman som gick till *Nätstationer och transformatorer* respektive *Mottagnings- och fördelningsstationer* under 2020–2024 är snarlik fördelningen under den tidigare perioden, även om nivåerna var något lägre under 2020–2024.

Däremot var andelen som gick till *Mätare och styrutrustning* något större under perioden 2020–2024 jämfört med under 2016–2019, vilket kan hänga samman med att de nya funktionskraven på mätare skulle vara uppfyllda senast den 1 januari 2025.

I Figur 4 presenteras fördelningen av regionnätets företagens investeringar (summan av inköp och omklassificeringar av kategorin eldistributionsanläggningar och mätare) uppdelat på respektive anläggningskategori. Uppgifterna presenteras på motsvarande sätt som uppgifterna för lokalnätets företagen presenterades i den föregående figuren.

Figur 4 Regionnätets företagens investeringar i miljarder kronor fördelade per anläggningskategori för åren 2020–2024^{20 21}



Källa: Ei.

Av de totala investeringarna på regionnätets nivå under perioden 2020–2024 avsåg den största delen *Stationer - regionnät*. Därefter följde investeringar i

²⁰ Övriga regionnätets företag utan ett beslut om särskilt investeringsutrymme har exkluderats i denna figur då de är elnätets företag som enbart har nät till och från enskilda vindkraftsanläggningar och som togs i drift före slutet av år 2015.

²¹ Ellevio har enligt svar gjort en engångsjustering (omklassificering) år 2022 där bolaget har klassificerat om kategorierna i det ekonomiska anläggningsregistret för att följa regleringens kategorier och nya avskrivningstider.

Regionnätledning. En liknande fördelning gällande stationer och ledningar kan observeras för perioden 2016–2019.

När det gäller transmissionsnätet, som förvaltas av Svenska kraftnät, har deras totala investeringar per anläggningskategori haft en jämn fördelning mellan *Stamnätledning* och *Stationer* under perioden 2020–2024. En liknande fördelning kan observeras för perioden 2016–2019, även om en något högre andel av investeringarna då avsåg stationer.

3.4 Indikatorer under 2017–2024 som visar utbyggnad av elnätet

Enligt förordningen om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet ska Ei:s uppföljning bland annat fokusera på i vilken utsträckning investeringarna ökar kapaciteten i elnätet samt ökar möjligheten för ett elnätsföretag att ansluta nya kunder.

För att visa hur elnätet byggs ut kan bland annat förändringen av elnätsföretagens *Totala ledningslängd* användas som en indikator. Ei får idag in uppgifter om hur den totala ledningslängden i en redovisningsenhet förändras från år till år. Det innebär att ett byte från en befintlig ledning till en grövre ledning med högre kapacitet inte återspeglas i rapporteringen, eftersom den totala ledningslängden i dessa fall kan förbli oförändrad mellan åren. Detta innebär att kapacitetshöjande åtgärder som elnätsföretag gör på befintliga ledningar inte framkommer av indikatorn för ledningslängd.

För att få en bra bild av hur nätets överföringskapacitet utvecklas bör den totala ledningslängden kombineras med andra indikatorer. *Totalt installerad transformatoreffekt*²² visar den totala effekten i megavoltampere för transformatorer som har installerats. En ökning av totalt installerad transformatoreffekt kan ses som ett tecken på utbyggnad samt förstärkning av elnätet, och kan därför användas som en indikator för att visa elnätets utveckling.

Utvecklingen av *Totalt antal kundabonnemang* kan användas som en indikator för hur elnätet byggs ut genom att visa hur antalet anslutna kunder förändras över tid. Utvecklingen av ett elnätsföretags anslutna kundabonnemang kan dock påverkas av flera olika omständigheter, bland annat faktorer som inte elnätsföretagen alltid kan påverka. Ett exempel är att antalet kundabonnemang kan minska om flera kundabonnemang i ett flertal lägenhetshus slås ihop.

²² Totalt installerad transformatoreffekt är produkten av antalet installerade transformatorer och effekten i megavoltampere för varje enskild transformator.

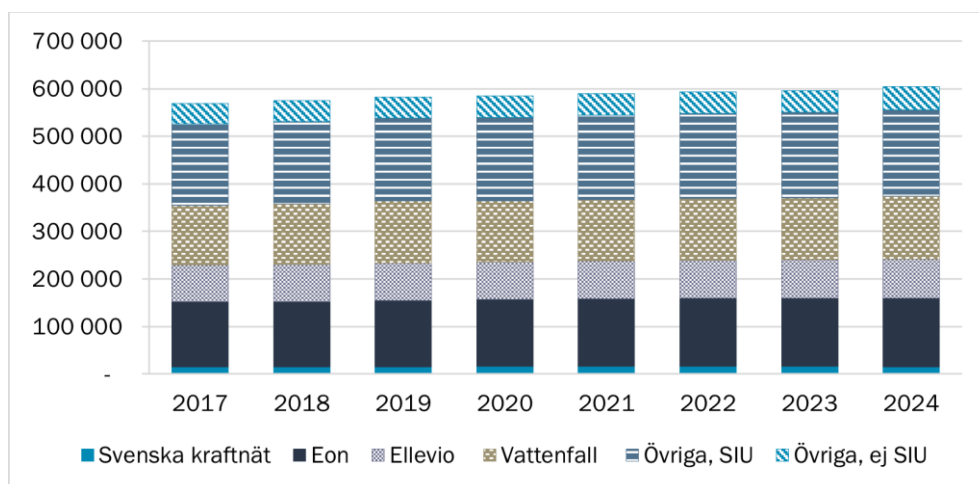
Även om varje enskild indikator som beskrivits ovan har sina begränsningar när det gäller att beskriva utvecklingen i elnätet, ger de tillsammans en bra indikation av hur elnätet och antalet anslutna kunder förändras över tid.

Elnätsföretagen redovisar årligen dessa indikatorer till Ei via årsrapporterna. Redovisningen skiljer sig något åt mellan de olika nätnivåerna. Idag redovisar endast lokalnätsföretagen uppgifter om den totalt installerade transformatoreffekten i det egna elnätet, något som varken regionnätsföretagen eller transmissionsnätet gör.

I analysen har vi tittat på hur *total ledningslängd*, *totalt installerad transformatoreffekt* och *totalt antal kundabonnemang* sett ut vid utgången av respektive år under perioden 2017–2024. På så sätt fångar vi den årliga förändringen för varje indikator mellan perioden 2018 till 2024. Vi har jämfört den årliga genomsnittliga förändringen under åren 2018–2019 med den årliga genomsnittliga förändringen under åren 2020–2024. Detta för att kunna se utvecklingen både *före* och *under* de år som lagen om särskilt investeringsutrymme omfattar. Med tanke på att effekterna av lagen om särskilt investeringsutrymme eventuellt kan vara fördröjda²³, kan utvecklingen under de senare åren av perioden vara särskilt intressanta. Därför jämförs även den årliga genomsnittliga förändringen under 2022–2024 med förändringen under 2018–2019.

I Figur 5 till Figur 7 presenterar vi hur utvecklingen av dessa tre indikatorer sett ut från slutet av år 2017 till slutet av 2024. Presentationen av dessa sker fördelat på elnätsföretag eller företagsgrupper.

Figur 5 Utvecklingen av elnätsföretagens totala ledningslängd i kilometer under åren 2017–2024



Källa: Ei.

²³ I samband med den första uppföljningsrapporten (Ei R2022:13) beskrev flera elnätsföretag att de, med anledning av att lagen om särskilt investeringsutrymme trädde i kraft först år 2021, inte hann anpassa sina investeringsplaner i tid för att påverka investeringarna under åren 2020 och 2021.

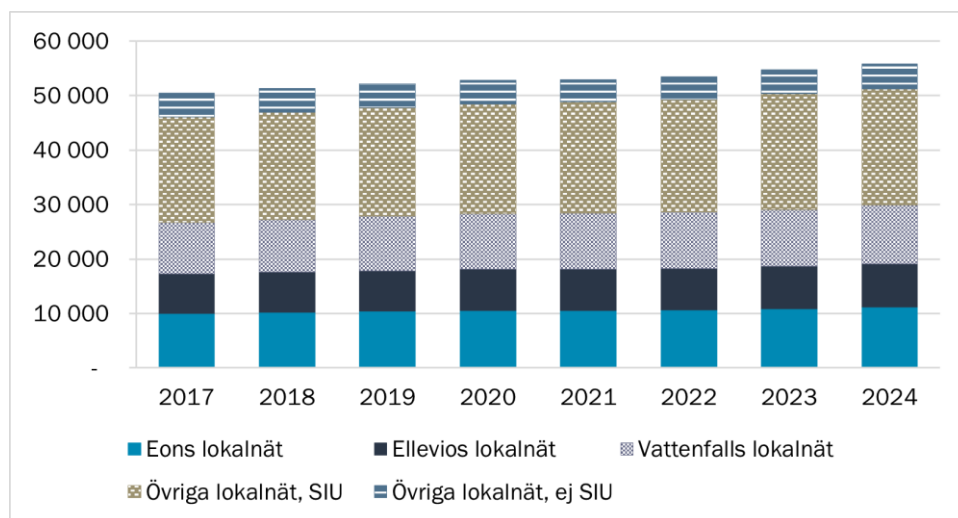
Den totala ledningslängden i elnätet har ökat för varje år från slutet av 2017 till slutet av 2024, vilket framgår av Figur 5. Totalt sett ökade ledningslängden med cirka 35 000 km under perioden (vilket motsvarar en ökning på cirka 6 procent sedan 2017). I genomsnitt var ökningen cirka 5 000 km per år. Det förekommer att enskilda elnätsföretag har minskat sin ledningslängd under enstaka år, men den samlade utvecklingen under perioden visar dock en successiv ökning av ledningslängden.

Den genomsnittliga årliga ökningen av den totala ledningslängden var lägre under perioden 2020–2024 jämfört med 2018–2019. Under 2018–2019 ökade den totala ledningslängden med i genomsnitt cirka 6 800 km per år, jämfört med cirka 4 300 km per år under 2020–2024. Den genomsnittliga procentuella ökningen per år var 1,2 procent under 2018–2019 och 0,7 procent under 2020–2024.

Sett till samtliga elnätsföretag med ett beslut om särskilt investeringsutrymme ökade den sammanlagda ledningslängden i en något lägre takt under perioden 2020–2024 jämfört med perioden som inte omfattas av lagen om särskilt investeringsutrymme (2018–2019). För elnätsföretagen i gruppen *Övriga, ej SIU* ökade däremot den totala ledningslängden i något snabbare takt under perioden 2020–2024 jämfört med 2018–2019. Den utveckling som beskrivits ovan syns även om man enbart jämför de senaste åren (2022–2024) med åren som inte omfattas av lagen (2018–2019).

Sammantaget framträder inga väsentliga skillnader i utvecklingen av ledningslängden för gruppen elnätsföretag *med* ett beslut om särskilt investeringsutrymme jämfört med gruppen elnätsföretag *utan* ett sådant beslut.

Figur 6 Utvecklingen av lokalnätsföretagens totala installerade transformator effekt i MVA under åren 2017–2024



Källa: Ei.

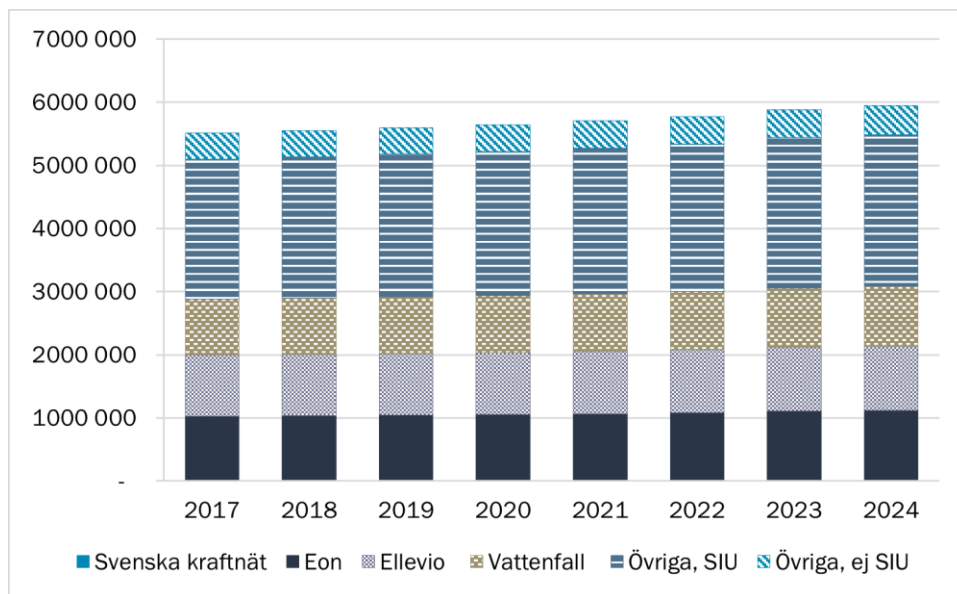
Figur 6 visar att den totala installerade transformatoreffekten i lokalnätet har ökat för varje år från slutet av 2017 till slutet av 2024. Totalt sett under perioden har ökningen varit cirka 5 350 megavoltampere (MVA), motsvarande en ökning på cirka 10,6 procent. Den genomsnittliga ökningen under åren 2018–2024 har varit cirka 765 MVA per år. Ökningstakten var något högre under 2018–2019, med ett genomsnitt på drygt 850 MVA per år (1,7 procent per år), jämfört med perioden 2020–2024 då ökningen låg på cirka 730 MVA per år (1,4 procent per år).

Under åren 2023 och 2024 skedde de största ökningarna med omkring 1 200 respektive 1 080 MVA, vilket motsvarar ökningarna på cirka 2,3 respektive 2 procent jämfört med föregående år. Ökningen var som minst år 2021 (drygt 135 MVA, vilket motsvarar cirka 0,3 procent jämfört med föregående år). Även om den totala utvecklingen under perioden visar en gradvis ökning av den totalt installerade transformatoreffekten finns det enskilda elnätsföretag där effekten har minskat under ett eller flera år.

Sett till alla elnätsföretag med ett beslut om särskilt investeringsutrymme ökade den totala installerade transformatoreffekten i en marginellt lägre takt under perioden 2020–2024 jämfört med under perioden som inte omfattas av lagen om särskilt investeringsutrymme (2018–2019). För gruppen *Övriga, ej SIU* ökade den totalt installerade transformatoreffekten i en marginellt snabbare takt under perioden 2020–2024, än under 2018–2019. En liknande utveckling som beskrivits ovan syns även om man enbart jämför de senaste åren (2022–2024) med åren som inte omfattas av lagen (2018–2019).

Sammantaget visar utvecklingen av den totalt installerade transformatoreffekten inga väsentliga skillnader mellan gruppen elnätsföretag *med* respektive *utan* ett beslut om särskilt investeringsutrymme.

Figur 7 Utvecklingen av elnätsföretagens totala antal kundabonnemang för uttags- och inmatningspunkter under åren 2017–2024²⁴



Källa: Ei.

Det totala antalet kundabonnemang för uttags- och inmatningspunkter i elnätet har ökat varje år från slutet av 2017 till slutet av 2024, vilket framgår av Figur 7. Totalt sett under perioden har antalet kundabonnemang ökat med cirka 437 000 sedan 2017, vilket motsvarar en ökning om cirka 7,9 procent.

Den genomsnittliga årliga ökningen uppgick till cirka 0,8 procent under åren 2018–2019, jämfört med cirka 1,2 procent under 2020–2024. Det innebär att fler kunder årligen anslöts till elnätet under den senare perioden.

För de flesta elnätsföretag har tillväxttakten avseende antalet kundabonnemang varit något högre under perioden 2020–2024 jämfört med åren som inte omfattas av lagen om särskilt investeringsutrymme (2018–2019). Utvecklingen av antalet anslutna kunder visar inga väsentliga skillnader mellan gruppen elnätsföretag *med* och *utan* ett beslut om särskilt investeringsutrymme. Detta gäller även om man enbart jämför de senaste åren (2022–2024) med åren som inte omfattas av lagen (2018–2019).

Sammanfattning av indikatorer

När vi tittar på indikatorerna för samtliga elnätsföretag kan vi se att de investeringar som genomförts från slutet av 2017 till slutet av 2024 har bidragit till en fortsatt utbyggnad av elnätet i Sverige och sannolikt även bidragit till en utökad kapacitet i elnätet. För varje år under perioden 2018–2024 ökade den totala ledningslängden, den totalt installerade transformatoreffekten (för lokalnätet) och antalet kundabonnemang. Sammantaget visar dock utvecklingen av dessa

²⁴ Svenska kraftnät har jämförelsevis få kundabonnemang och syns därför inte i figuren.

indikatorer inga väsentliga skillnader mellan gruppen elnätsföretag *med* respektive *utan* ett beslut om särskilt investeringsutrymme.

3.5 Beskrivningar av genomförda investeringar under åren 2020–2024 hos elnätsföretag med ett beslut om särskilt investeringsutrymme

Elnätsföretagen med ett beslut om särskilt investeringsutrymme har ombetts att lämna kompletterande uppgifter om sina genomförda investeringar under åren 2020–2024 till Ei. Frågorna till elnätsföretagen och deras svar presenteras nedan i detta avsnitt.

Störst andel reinvesteringar och kapacitetshöjande investeringar under åren 2020–2024

De elnätsföretag med ett beslut om särskilt investeringsutrymme har av Ei ombetts att, för respektive år 2020–2024²⁵, redovisa hur stor procentuell andel av deras totala investeringar under dessa år som de bedömer hänförs till

- reinvestering/ersättningsinvestering
- kapacitetshöjning/systemförstärkning
- tillväxt/anslutning
- övrigt²⁶

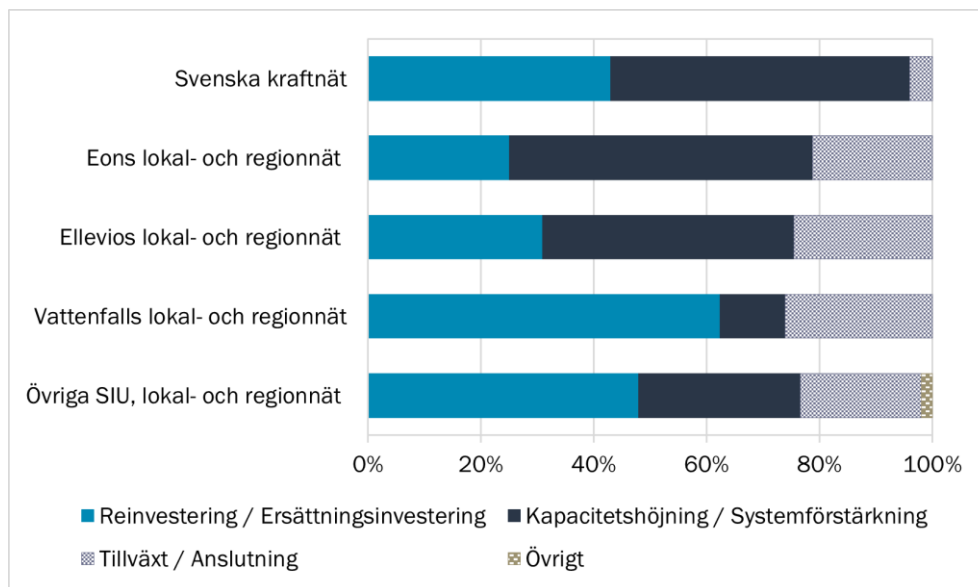
En sammanfattande översikt av elnätsföretagens svar presenteras i Figur 8. Sammantaget bedömer elnätsföretag med ett beslut om särskilt investeringsutrymme att nästan hälften av deras investeringar under perioden 2020–2024 utgör reinvesteringar/ersättningsinvesteringar. Nästan en tredjedel bedöms vara investeringar i kapacitetshöjning/systemförstärkning, medan ungefär en femtedel avser tillväxt/anslutning²⁷.

²⁵ De elnätsföretag som hade ett beslut om särskilt investeringsutrymme och där frågor skickades ut inför första uppföljningsrapporten, som publicerades innan utgången av 2022, har vi i sammanställningen utgått från tidigare lämnade svar för åren 2020 och 2021.

²⁶ Se bilaga 1 och 2 för detaljerade instruktioner till elnätsföretagen.

²⁷ Medelvärdena är inte viktade. Värdena som anges är medelvärdet över samtliga redovisningsenheter med ett beslut om särskilt investeringsutrymme.

Figur 8 Sammanställning av samtliga elnätsföretag med ett beslut om särskilt investeringsutrymme redovisade fördelning av genomförda investeringar på olika investeringstyper under 2020–2024²⁸



Källa: Ei.

Endast elnätsföretag inom gruppen *Övriga, SIU* har valt att klassificera vissa investeringar som *övrigt*. Sett till alla elnätsföretag utgör detta sammantaget ett fåtal procent. Inom kategorin *övrigt* har elnätsföretagen uppgett att de inkluderat exempelvis investeringar i specifika IT-system, styr- och övervakningsutrustning, säkerhetsförbättrande åtgärder samt åtgärder som rasering, återställning och kabel-/ledningsflytt. Ett mindre antal elnätsföretag har även redovisat måtarbyten inom kategorin *övrigt*.

Elnätsföretag har i svaren uppgett att en enskild investering ofta omfattar flera olika investeringstyper. Ett vanligt exempel är att en reinvestering kombineras med uppgraderingar, såsom grövre ledningar eller större transformatorer. Elnätsföretagen har själva fått göra bedömningar kring hur dessa investeringar ska fördelas mellan olika kategorier och beskrivit sin metodik. Av svaren framgår att bedömningarna i flera fall har gjorts på projektnivå, baserat på information från projekt- eller ekonomisystem, eller från det tekniska anläggningsregistret. I vissa fall har kompletterande, delvis subjektiva bedömningar behövt göras, exempelvis med stöd av tidigare erfarenhet. I svaren har det lyfts fram faktorer som har förskjutit investeringar, bland annat till följd av coronapandemin, förändrat omvärldsläge eller personalbrist.

²⁸ Värdena är inte viktade.

Elnätsföretagens genomförda investeringar under åren 2020–2024

Ei har bätt de elnätsföretag som har ett beslut om särskilt investeringsutrymme att svara på följande tre frågor om sina totala genomförda investeringar under åren 2020–2024:

- 1 Hur och i vilken utsträckning har de genomförda investeringarna ökat kapaciteten i deras elnät?
- 2 Hur och i vilken utsträckning de genomförda investeringarna har ökat möjligheten att ansluta nya kunder och hantera större förändringar i nätets kapacitet?
- 3 Hur stor andel av de genomförda investeringarna uppskattas ha kunnat genomföras tack vare beslutet om särskilt investeringsutrymme?

En sammanfattning av elnätsföretagens svar redovisas i följande avsnitt. I Bilaga 1 och Bilaga 2 finns mer information om de frågor som skickats till elnätsföretagen i samband med denna rapport. Till vissa av elnätsföretagen har vi även skickat ut följdfrågor och begärt kompletteringar kopplat till frågorna.

Svaren presenteras uppdelade per elnätsföretag eller grupp av elnätsföretag. Som tidigare nämnt har vi valt att dela in elnätsföretagen i grupper som bedömts som relevanta för analysen: **Svenska kraftnät, Vattenfall, Ellevio, Eon** samt **Övriga, SIU** respektive **Övriga, ej SIU**. I detta avsnitt av rapporten har vi valt att dela upp gruppen övriga elnätsföretag med ett beslut om särskilt investeringsutrymme (*Övriga, SIU*) i två underkategorier:

- Övriga SIU grupp 1 är övriga lokal- och regionnätsföretag med ett beslut om särskilt investeringsutrymme som fattades fram till och med den 1 juni 2022.
- Övriga SIU grupp 2, är övriga lokal- och regionnätsföretag med ett beslut om särskilt investeringsutrymme som fattades efter den 1 juni 2022.

Anledningen till uppdelningen på **Övriga SIU grupp 1** och **Övriga SIU grupp 2** är att elnätsföretagen i den första kategorin hade ett beslut om särskilt investeringsutrymme före eller senast den 1 juni 2022. Dessa elnätsföretag ombads inom ramen för Ei:s första uppföljning av lagen om särskilt investeringsutrymme (Ei R2022:13) att besvara frågorna 1–3 om sina investeringar för åren 2020 och 2021. Inför denna uppföljningsrapport har dessa elnätsföretag därför endast behövt besvara frågor om sina investeringar för åren 2022, 2023 och 2024. Elnätsföretagen i den andra kategorin, med ett beslut om särskilt investeringsutrymme som fattats efter den 1 juni 2022, ombads att besvara frågor för hela perioden 2020–2024 inom ramen för denna uppföljning. Tabell 2 visar hur många redovisningsenheter som ingår i grupp 1 respektive grupp 2, samt vilken eller vilka perioder de har svarat för.

Tabell 2 Redovisningsenheter med ett beslut om särskilt investeringsutrymme, fördelat på kategorierna Grupp 1 och Grupp 2

Övriga, SIU, underkategorier	Antal redovisningsenheter	Svarat uppdelat för perioderna 2020–2021 och 2022–2024	Svarat för perioden 2020–2024
Grupp 1	64	Ja	Nej
Grupp 2	29	Nej	Ja

Hur och i vilken utsträckning elnätsföretagen bedömer att deras totala genomförda investeringar under 2020–2024 har ökat kapaciteten i deras elnät

Svenska kraftnät angav för perioden 2020 och 2021 en ökad kapacitet med upp till 800 MW, som skett mellan elprisområde SE3 och SE4 då Sydvästlänken driftsattes, men att andra förstärkningsåtgärder fortfarande behövde genomföras. För åren 2022–2024 uppger Svenska kraftnät att de ser ett ökat behov av att överföra reglerkraft från norr till söder. Åtgärder för att möta detta behov har genomförts och planeras att genomföras under de kommande cirka 20 åren, bland annat genom åtgärdsprogrammet NordSyd. Dessa ombyggnationer kommer att öka kapaciteten från dagens 7 300 MW till mer än 10 000 MW, enligt Svenska kraftnät. Investeringar under perioden 2022–2024 har skett inom flera områden i Sverige och har i stor utsträckning lett till en ökad överföringskapacitet, fortsatt utbyggnad och ombyggnad samt arbete som säkerställer bibehållen person- och driftsäkerhet.

Eon angav att investeringarna under perioden 2020–2021 lett till ökad kapacitet för deras då tre redovisningsenheter för lokalnät (idag samredovisas de som en redovisningsenhet), både vad gäller total ledningslängd för luftledning och jordkabel och totalt installerad transformatoreffekt. Eon beskrev att de kunde se en större ökning under perioden 2020–2021 än under föregående tvåårsperiod (2018–2019). En ökning kunde även ses för regionnätet, även om man belyser att ledtiden för regionnätprojekt är längre, vilket bör beaktas.

Eon framför att investeringarna under perioden 2022–2024 ökat elnätets kapacitet betydligt. För perioden beräknas kabelvolymen ha ökat med 21 procent för lokalnätsenheten och 19 procent för regionnätetsenheten, beräknat som produkten av sträcka och ledningsarea. Investeringarna har inneburit att Eon kunnat ta bort oisolerade luftledningar, expanderat och uppgraderat ledningar. Eon uppger att transformatoreffekten ökade under perioden 2022–2024 för både lokalnätsenheten och regionnätetsenheten.

Ellevio framför att investeringarna antingen möjliggör en ökning av, eller upprätthåller, elnätets kapacitet och att kapaciteten därmed utan investeringarna skulle minska. Både ledningslängd och totalt installerad transformatoreffekt har därför ökat för hela perioden 2020–2024.

Vattenfall menar att den ökade efterfrågan på elektrifiering ställer krav på långsiktiga och hållbara investeringar. De investeringar som är gjorda under åren

2020–2024 har genomförts utifrån en långsiktig planering. Vid investeringarna menar Vattenfall att man tagit höjd för framtida lastutveckling med utgångspunkt i teknisk och ekonomisk optimering. Även vid reinvesteringar uppnås en högre kapacitet. I de fall där lastutvecklingen inte kunnat förutspås har förtida investeringar gjorts för att öka kapaciteten, men denna typ av kapacitetsinvesteringar genomförs endast i undantagsfall.

De **övriga lokal- och regionnätsföretagen** med ett beslut om särskilt investeringsutrymme har delats upp i två grupper: *Övriga SIU, grupp 1* (med 64 redovisningsenheter) och *Övriga SIU, grupp 2* (med 29 redovisningsenheter).

Omkring hälften av elnätsföretagen i *Övriga SIU, grupp 1* har uppgett i sina svar att de i stort sett har tagit hänsyn till framtida kapacitetsbehov vid alla genomförda investeringar under perioden 2022–2024. Motsvarande andel är ungefär två femtedelar av elnätsföretagen i *Övrig SIU, grupp 2*. Vi vill i anslutning till detta lyfta att det kan vara fler elnätsföretag som tar hänsyn till framtida kapacitetsbehov vid genomförda investeringar, även om de inte uttryckligen har beskrivit det i sina svar.

Flera elnätsföretag i gruppen *Övriga, SIU (Övriga SIU, grupp 1 samt Övriga SIU, grupp 2)* har uppgett att det är naturligt att kapaciteten i deras elnät ökar i samband med investeringar och att man vid reinvesteringar i regel byter ut äldre anläggningar till sådana med högre kapacitet. Det kan handla om exempelvis utbyte av transformatorer mot en med ökad effekt, ledningar som byts ut mot en grövre ledning, förtätning av nätstationer eller effektiviserat ledningsnät.

En övervägande majoritet har inte lämnat ett exakt svar för i vilken utsträckning som de genomförda investeringarna under perioden har ökat kapaciteten i elnätet. Av elnätsföretagens svar framgår det att det dels kan vara svårt att beräkna den faktiska ökningen, dels kan vara svårt att avgöra hur stor del av en investering som rent av är kapacitetshöjande.

Hur och i vilken utsträckning elnätsföretagen bedömer att deras totala genomförda investeringar under 2020–2024 har ökat möjligheten att ansluta nya kunder och hantera större förändringar i nätets kapacitet

Svenska kraftnät lyfter fram att flera långsiktiga projekt fortlöper. Perioden 2020–2021 tog man i drift flera stationer som möjliggjort en anslutning av cirka 4 500 MW förnyelsebar produktion. För perioden 2022–2024 belyses att industrier i norra Sverige elektrifierar verksamheten, vilket kommer ställa krav på ett ökat effektuttag på mer än 11 000 MW år 2050 jämfört med 1 100 MW år 2020. Som ett led i detta har Svenska kraftnät investerat i ledningar och stationer över hela landet för att kunna möta detta behov, både för att kunna ansluta industrier och nya

vindkraftsanläggningar. Svenska kraftnät lyfter även att investeringarna har gjort det möjligt för regionnätet att ta ut högre effekt från transmissionsnätet.

Eon framförde i sitt svar för perioden 2020–2021 att man under perioden anslutit fler kundabonnemang än vad man gjorde under föregående tvåårsperiod. För både perioden 2020–2021 och 2022–2024 påpekas att investeringarna möjliggjort en kapacitetsökning som tillåtit ett ökat effektutnyttjande för deras kunder. I sitt svar för perioden 2022–2024 framför Eon att de har ökat antalet uttagpunkter för sin lokalnätseenhet. Investeringarna har lett till att produktionen i redovisningsenhetens nät, i form av el- och mikroproduktionsanläggningar, kunnat ökas.

För regionnätseenheten framför Eon att investeringarna har möjliggjort en ökning av abonnemang mot angränsande och överliggande nät om totalt 5 GW under 2022–2024, en ökning med 40 procent jämfört med föregående treårsperiod. Ett resultat av detta är att nya kunder kunnat anslutas till redovisningsenheten.

Ellevio menar att alla investeringar som genomförs bidrar till ökade möjligheter att ansluta nya kunder och att kunna hantera kapacitetsförändringar i nätet. Ellevio framför också att både antalet inmatnings- och utmatningsabonnemang har ökat under perioden för såväl 2020–2021 som 2022–2024.

Vattenfall skriver i sitt svar för perioden 2020–2021 att det är en hög efterfrågan på nyanslutningar i både lokal- och regionnäten, där en stor del är anslutning av solceller hos hushålls- och industrikunder. För lokalnätseenheten under perioden 2022–2024 gäller det bland annat produktion och anslutning av batterilager, där det på uttagssidan, utöver en hög efterfrågan på nyanslutningar, även finns en fortsatt hög efterfrågan på anslutning av laddinfrastruktur. För regionnätseenheten gäller en stor del av anslutningarna som skett under åren 2022–2024 förnybar energi. Uttagkunderna består bland annat av andra nätföretag som efterfrågat utökat uttag och fler anslutningspunkter, som en konsekvens av lastökning i lokalnäten. Vattenfall belyser även att alla investeringar leder till ökade möjligheter för nyanslutningar och att kunna hantera kapacitetsförändringar.

Som tidigare nämnts är de **övriga lokal- och regionnätseenheterna** med ett beslut om särskilt investeringsutrymme uppdelade i *Övriga SIU, grupp 1* (64 redovisningsenheter) och *Övriga SIU, grupp 2* (29 redovisningsenheter).

För perioden 2020–2021 har nästan hälften av elnätseenheterna i *Övriga SIU, grupp 1* svarat att det är naturligt att de genomförda investeringarna ökar möjligheten att ansluta nya kunder och hantera större förändringar i nätets kapacitet. För perioden 2022–2024 ökade andelen till mer än hälften. Även bland elnätseenheterna i *Övriga SIU, grupp 2* har över hälften uppgett samma svar för perioden 2020–2024. Flera

elnätsföretag i gruppen *Övriga*, SIU beskriver att man vid reinvesteringar och investeringar tar höjd för ett ökat kapacitetsbehov framgent. Flera elnätsföretag har i sina svar lyft vilka typer av investeringar som har genomförts, pågår eller planeras för. Projekt som lyfts fram är bland annat installation av nya stationer, förstärkning av transformatorkapacitet och uppgradering av ledningar. Ett flertal elnätsföretag har genomfört förstärkningar för att ansluta mikroproducenter.

Hur stor andel av deras totala genomförda investeringar under 2020–2024 som elnätsföretagen bedömer har kunnat genomföras tack vare beslutet om särskilt investeringsutrymme

Svenska kraftnät uppgav att beslutet om särskilt investeringsutrymme inte har påverkat deras investeringar under perioden 2020–2024. Anledningen till att de ändå valde att ansöka om särskilt investeringsutrymme var för att säkerställa att deras framtida intäktsbehov skulle rymmas inom de intäktsramar som beslutas av Ei, med hänsyn till bland annat Svenska kraftnäts kraftiga investeringsplaner.

Eon har i sitt svar som de lämnade för åren 2020–2021 framfört att det särskilda investeringsutrymmet är avgörande för Eons förmåga att genomföra de planerade investeringarna i den takt som de anser att är nödvändig för att kunna möta kundernas behov.

Eon framförde i svaren som lämnades för åren 2020–2021 att lagen antogs av riksdagen först under 2021. Den osäkerhet som rådde under 2020 anser Eon påverkade deras investeringstakt under detta år negativt. I samband med att lagen senare antogs av riksdagen ökade då incitamenten för investeringar, vilket avspeglades i en högre investeringsnivå hos elnätsföretaget under 2021 jämfört med 2020.

Eon framhåller att de investeringar som genomfördes under perioden 2020–2021 börjar visa sin verkliga effekt under 2022–2024. Enligt Eon är det först nu som de påtagliga resultaten av särskilt investeringsutrymme blir synliga.

Eon beskriver att deras investeringsplaner har justerats upp inför perioden 2024–2027, jämfört med 2020–2023. De beskriver även att dessa investeringar förutsätter de finansiella medel som möjliggörs genom lagen om särskilt investeringsutrymme, men framhåller samtidigt att det inte går att särskilja exakt vilka investeringar som direkt finansieras tack vare lagen.

Ellevio framförde i sitt svar för perioden 2020–2021 att de har ökat sin investeringstakt kraftigt. Dels för att elnätet behöver förstärkas och förnyas, dels för att den ökade elektrifieringen ställer nya krav. Ellevio framförde även vikten av att kunna attrahera kapital som krävs för att kunna genomföra investeringarna, där de framför att lagen om särskilt investeringsutrymme är avgörande för att skapa den trovärdighet för intäktsregleringen som krävs för detta.

Även Ellevio påpekar att lagen antogs först 2021 vilket innebar en period av osäkerhet som påverkade investeringarna negativt under 2020. Därefter ökade investeringarna med cirka fem procent mellan åren 2020 och 2021. Ellevio beskriver att investeringarna under perioden 2020–2024 i genomsnitt varit 29 procent högre per år jämfört med tillsynsperioden 2016–2019. Ellevio framförde även att kapitalet som lagen om särskilt investeringsutrymme bidrar med behövs för att kunna finansiera investeringarna, dock menade de att det inte går att särskilja vilka investeringar som kapitalet med anledning av det särskilda investeringsutrymmet gått till.

Vattenfall beskriver inledningsvis hur de fattar beslut om investeringar inom elnätsföretaget. Sammanfattningsvis passerar deras potentiella investeringsprojekt flera stadier innan de slutligen realiserar.

Under tillsynsperioden 2020–2023 genomförde Vattenfall investeringar som översteg den nivå som krävs för att kunna nyttja hela det särskilda investeringsutrymmet. Detta innebar att hela utrymmet kunde användas, vilket i sin tur ledde till en ökad intäktsram. För tillsynsperioden 2024–2027 har elnätsföretaget inte ansökt om särskilt investeringsutrymme, eftersom det redan utnyttjades fullt ut under den föregående perioden.

Vattenfall beskriver att lagen om särskilt investeringsutrymme har möjliggjort för elnätsföretaget att använda de outnyttjade intäkterna från tidigare reglerperiod till framtida investeringar. Vattenfall beskriver dock att investeringsprojekt inom elnätsverksamhet ofta genomgår flera steg och att det därför är svårt att i efterhand avgöra exakt hur denna process hade påverkats utan lagen om särskilt investeringsutrymme, eller vilka enskilda projekt som eventuellt inte hade blivit av.

Lagen har dock enligt Vattenfall inneburit att förtroendet för långsiktiga investeringsförutsättningar för elnätsföretagen inte har försämrats från tidigare nivåer, vilket har gjort det möjligt för att kunna behålla, och i vissa fall även öka, investeringsnivåerna.

Som tidigare nämnts är de **övriga lokal- och regionnätsföretagen** med ett beslut om särskilt investeringsutrymme uppdelade i två grupper: *Övriga SIU, grupp 1* (med 64 redovisningsenheter) och *Övriga SIU, grupp 2* (med 29 redovisningsenheter).

Elnätsföretagen fick svara på frågan genom fritextsvar. Ei har sedan kategoriserat elnätsföretagens svar i följande kategorier: *Ingen eller marginell påverkan, 5–19 procent, 20–35 procent, 36–50 procent, Mer än 50 procent* eller *Inget/otydligt svar*.

Majoriteten av elnätsföretagen i *Övriga SIU, grupp 1* har lämnat ett tydligt svar på frågan. Dessa svar är uppdelade på tidsperioderna 2020–2021 och 2022–2024 och består antingen av ett procenttal eller en bedömning att beslutet om särskilt investeringsutrymme haft ingen eller en marginell påverkan. Resterande elnätsföretag (omkring 10 elnätsföretag per tidsperiod) uppgav att de inte kan svara på frågan eller lämnade otydliga svar som inte kan kvantifieras till ett procenttal.

Av elnätsföretagen i gruppen *Övriga SIU, grupp 1* uppgav 37 elnätsföretag att beslutet antingen inte påverkade deras investeringar under åren 2020–2021 eller hade en marginell påverkan. För samma grupp elnätsföretag, men avseende åren 2022–2024, beskrev 27 elnätsföretag att lagen haft ingen eller en marginell påverkan.

Nästan en tredjedel av elnätsföretagen i gruppen *Övriga SIU, grupp 1* har för perioden 2020–2021 lämnat en exakt uppskattning i procent (som är större än 0) av hur stor andel av deras investeringar som möjliggjordes tack vare beslutet om särskilt investeringsutrymme. I genomsnitt uppgav dessa elnätsföretag att cirka 24 procent av deras investeringar under perioden kunde genomföras tack vare beslutet. För perioden 2022–2024 gjorde ungefär 40 procent av elnätsföretagen i samma grupp en sådan uppskattning, med ett genomsnitt på cirka 30 procent av investeringarna som bedöms ha möjliggjorts av beslutet²⁹.

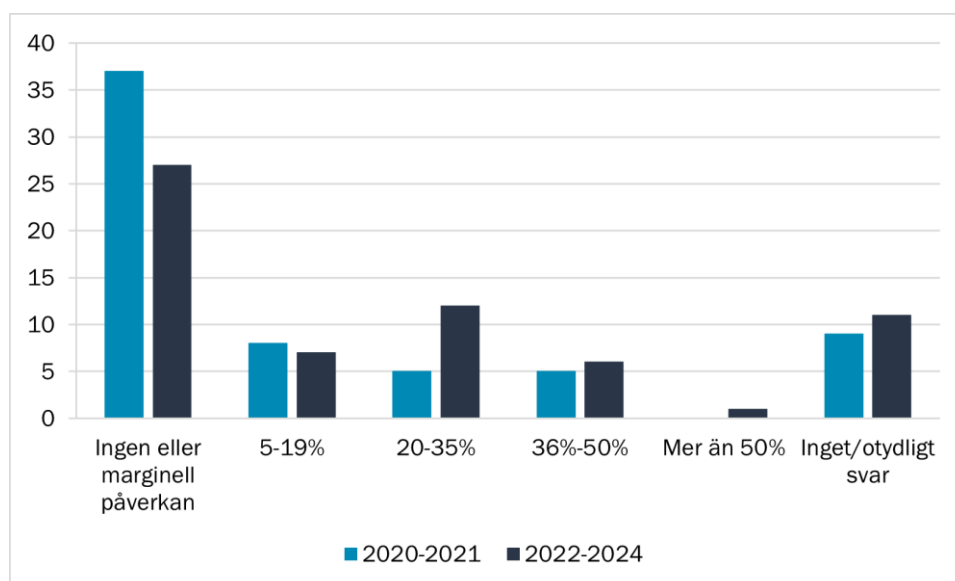
Bland de elnätsföretag i gruppen *Övriga SIU, grupp 1* som uppgav att de inte kunde svara på frågan eller lämnade ett otydligt svar för perioden 2020–2021 har här i princip enbart specificerat vilka extra typer av investeringar eller projekt som de avser att påbörja framöver, eller påbörjat men inte driftsatt än, tack vare beslutet om särskilt investeringsutrymme. För perioden 2022–2024 har majoriteten av dessa elnätsföretag svarat att beslutet haft en positiv påverkan på deras investeringar, men detta har beskrivits i text snarare än som en exakt procentsats.

Figur 9 visar hur de 64 elnätsföretagen i gruppen *Övriga SIU, grupp 1* har bedömt andelen investeringar under perioderna 2020–2021 respektive 2022–2024 som möjliggjorts tack vare beslutet om särskilt investeringsutrymme³⁰.

²⁹ Medelvärdena är inte viktade och baseras enbart på de övriga elnätsföretag som uppgett ett procenttal eller andel som är större än 0.

³⁰ För både perioden 2020–2021 och 2022–2024 är det samma grupp elnätsföretag som har lämnat svar. Dock skiljer det sig vilka elnätsföretag som uppgett att de inte kan lämna ett svar på frågan (eller lämnat ett otydligt svar) för dessa perioder.

Figur 9 Antal övriga elnätsföretag (grupp: Övriga SIU, grupp 1) och deras svar på frågan "Hur stor andel av era totala genomförda investeringar bedömer ni ha kunnat genomföra tack vare beslutet om särskilt investeringsutrymme?" uppdelat på tidsperioderna 2020–2021 och 2022–2024³¹



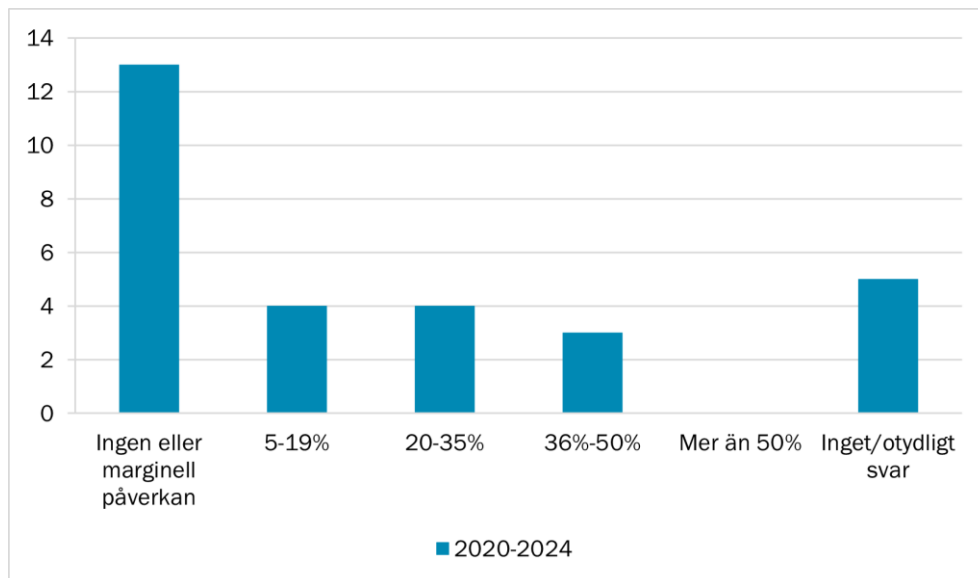
I gruppen *Övriga SIU, grupp 2* har majoriteten av elnätsföretagen lämnat svar i form av ett procenttal eller genom att ange att beslutet haft ingen eller marginell påverkan på deras investeringar. Resterande elnätsföretag uppgav att de inte kan svara på frågan eller lämnade otydliga svar avseende hur stor andel av deras totalt genomförda investeringar som möjliggjorts tack vare beslut om särskilt investeringsutrymme.

Av elnätsföretagen i *Övriga SIU, grupp 2* uppgav 13 elnätsföretag att beslutet om särskilt investeringsutrymme haft ingen eller marginell påverkan på deras investeringar under perioden 2020–2024. Fem elnätsföretag lämnade antingen ett otydligt svar (som inte kunde kvantifieras till ett procenttal) eller uppgav att de inte kunde svara på frågan. De flesta av elnätsföretagen som lämnade otydliga svar uppgav dock att beslutet haft en positiv påverkan på deras investeringar, men denna påverkan har främst beskrivits i text snarare än med en exakt procentsats.

Figur 10 visar hur de 29 elnätsföretag i *Övriga SIU, grupp 2* har svarat på frågan om vilken andel av deras investeringar under åren 2020–2024 som kunde genomföras tack vare beslutet om särskilt investeringsutrymme.

³¹ Värdena är inte viktade.

Figur 10 Antal elnätsföretag (grupp: Övriga SIU, grupp 2) och deras svar på frågan "Hur stor andel av era totala genomförda investeringar under 2020–2024 bedömer ni ha kunnat genomföra tack vare beslutet om särskilt investeringsutrymme?"³²



Sammanfattningsvis framträder en spridning i svaren bland de övriga lokal- och regionnätsföretagen. För perioden 2022–2024 är det cirka 40 procent av redovisningsenheterna som har ett beslut om särskilt investeringsutrymme som har uppgett att det särskilda investeringsutrymmet inte har haft någon eller en marginell påverkan på deras investeringar under perioden.

Bland elnätsföretagen i *Övriga SIU, grupp 1* är det färre elnätsföretag som framförde att lagen haft ingen eller endast en marginell påverkan på deras investeringar under åren 2022–2024 än det var för perioden 2020–2021. Detta tyder på att fler av dessa elnätsföretag uppskattar att lagen haft en större påverkan på deras investeringar i den senare delen av perioden jämfört med de två första åren.

Flera elnätsföretag har i sina svar framfört att beslutet om särskilt investeringsutrymme inte har påverkat investeringarna under perioden 2020–2024, men att det har haft betydelse för deras långsiktiga investeringsplaner. Det framhålls att investeringsutrymmet kan komma att påverka investeringarna under kommande tillsynsperioder.

³² Värdena är inte viktade.

4 Sammanfattande analys

För tillsynsperioden 2020–2023 har 100 redovisningsenheter ansökt om och fått ett beslut om särskilt investeringsutrymme. Det totala investeringsutrymmet uppgick till 32,1 miljarder kronor³³. Majoriteten av dessa elnätsföretag ansökte om att få sin intäktsram utökad med ett investeringsbelopp. Elnätsföretagens intäktsramar för tillsynsperioden 2020–2023 ökade med 19,4 miljarder kronor³⁴ med anledning av investeringsbeloppen.

Syftet med lagen om särskilt investeringsutrymme är att skapa drivkrafter för elnätsföretagen att göra investeringar som ökar kapaciteten i elnätet. De medel som tillgängliggörs genom lagen är dock inte öronmärkta för denna typ av investeringar. Detta medför ett behov av att följa upp och utvärdera om lagen har haft den avsedda effekten.

Det är svårt att mäta kapacitetsökningen i elnätet till följd av investeringar. Relationen mellan investering och kapacitet är inte linjär utan kapacitetsökning kan ske stegvis. Kapacitetsökningen är dessutom inte alltid proportionell mot investeringskostnaden och det saknas tydliga definitioner för hur kapacitet ska beräknas eller bedömas. Elnätsföretagen med ett beslut om särskilt investeringsutrymme har själva bedömt att i genomsnitt cirka 50 procent³⁵ av deras investeringar under perioden 2020–2024 avser kapacitetshöjande investeringar samt tillväxt- och anslutningsinvesteringar. Samtidigt beskriver flera elnätsföretag att en sådan uppskattning är svår att göra.

Vi bedömer att elnätsföretagens investeringar under perioden 2020–2024 har bidragit till en fortsatt utbyggnad av elnätet, vilket sannolikt även inneburit en ökning av nätkapaciteten. Bedömningen baseras på en analys av flera indikatorer: total ledningslängd, totalt installerad transformatoreffekt och antal anslutna kundabonnemang, som tillsammans ger en bild av elnätets utveckling. De indikatorer som analyserats i rapporten visar dock sammantaget inga väsentliga skillnader i utveckling mellan gruppen elnätsföretag *med* ett beslut om särskilt investeringsutrymme och gruppen elnätsföretag *utan* ett sådant beslut. Detta trots att en relativt stor del, cirka 60 procent, av det särskilda investeringsutrymmet redan nyttjats som investeringsbelopp under tillsynsperioden 2020–2023. Flera elnätsföretag har även uttryckt att beslutet om särskilt investeringsutrymme har en

³³ Beloppet anges i 2018 års prisnivå.

³⁴ Beloppet anges i 2018 års prisnivå.

³⁵ Medelvärde som inte har viktats.

positiv påverkan på investeringar och deras investeringsplaner. Detta kan ha flera olika förklaringar.

Vid beräkning av investeringsbeloppet dras ett belopp av från de investeringskostnader som elnätsföretaget har redovisat för tillsynsperioden. Detta avdrag ska ta hänsyn till kostnaden för reinvesteringar, som enligt regelverket uppgår till fyra procent av kapitalbasen³⁶, under perioden. Detta kan dock anses vara lågt i förhållande till vad som kan betraktas som en normal reinvesteringstakt på omkring åtta till tio procent³⁷. I praktiken innebär detta att vissa elnätsföretag inte behöver investera mer än vad de annars hade gjort för att ändå kunna tillgodogöra sig ett investeringsbelopp.

Perioden 2020–2024 har präglats av ett osäkert omvärldsläge och en pandemi, vilket enligt svar från ett antal elnätsföretag har haft en negativ påverkan på genomförda investeringar under perioden. Elnätsföretag arbetar i regel med långsiktiga investeringsplaner, det är därför möjligt att elnätsföretagen inte har hunnit ställa om sina investeringsplaner i den utsträckning att det ännu fått genomslag och syns i indikatorerna. Infrastrukturprojekt präglas i många fall också av långa byggtider. Investeringarna kan alltså ha påbörjats men ännu inte tagits i bruk³⁸, vilket innebär att dessa investeringar kan bli synliga i de poster som används för att visa elnätets utveckling i denna rapport först längre fram i tiden.

Sammantaget kan det konstateras att det i nuläget är osäkert vilka effekter lagen om särskilt investeringsutrymme hittills har haft på elnätsföretagens investeringar. Flera elnätsföretag uppger att det särskilda investeringsutrymmet har haft eller på sikt kommer att få påverkan på investeringarna, men när elnätsföretag *med* ett beslut om särskilt investeringsutrymme jämförs med elnätsföretag *utan* ett beslut om särskilt investeringsutrymme visar analyserna av indikatorerna inga väsentliga skillnader.

³⁶ 4 § förordningen (2023:940) om särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet. Avdrag görs på redovisningsenheternas samlade kapitalbas den 31 december året närmast före tillsynsperioden.

³⁷ Om avskrivningstiden är 40-50 år på anläggningar i kapitalbasen, bör reinvesteringar motsvara ungefär 2-2,5 procent per år i genomsnitt för att hålla kapitalbasen konstant $(1/40)*100=2,5$ procent eller $(1/50)*100=2$ procent.

³⁸ I årsrapporten bör pågående nyanläggningar flyttas till eldistributionsanläggningar och mätare via en omklassificering när de är redo att tas i bruk.

5 Referenser utöver lagrum

Energimarknadsinspektionen. *Uppföljning av lagen om särskilt investeringsutrymme*. Eskilstuna: Energimarknadsinspektionen Ei R2022:13.

<https://ei.se/download/18.27e44570185299ce36e1b04/1671636176722/Uppf%C3%B6ljning-av-lagen-om-s%C3%A4rskilt-investeringsutrymme-Ei-R2022-13.pdf> (Hämtad 1 juli 2025)

Regeringen. *Regelverket för framtidens el- och gasnät*, Prop. 2025/26:26. Stockholm: Regeringen. 2025.

<https://www.regeringen.se/contentassets/a065d79b09fe441b97d76b4b412f7051/regelverket-for-framtidens-el-och-gasnat-prop.-20252626.pdf> (Hämtad 25 november 2025)

Regeringen. *Särskilt investeringsutrymme för elnätsverksamhet – investeringar i ökad nätkapacitet*, Prop. 2020/21:94. Stockholm: Regeringen. 2021.

<https://www.regeringen.se/contentassets/658642159a5b45daa3734ff373f64df2/sarskilt-investeringsutrymme-for-elnatsverksamhet--investeringar-i-okad-natkapacitet-prop.-20202194> (Hämtad 8 augusti 2025)

Bilaga 1 Begäran om inrapportering av uppgifter för perioden 2020–2024

Nedanstående frågor skickades ut till de elnätsföretag som tillkommit sedan den tidigare rapporten skrivits, således för elnätsföretag med särskilt investeringsutrymme för tillsynsperioden 2020–2024. Elnätsföretagen ombads att redovisa vilka investeringar som genomförts under perioden i respektive redovisningsenhet.

Bilaga – Elnätsföretagens redovisning för perioden 2020–2024

Energimarknadsinspektionen (Ei) kommer till grund för analys av de genomförda investeringarna under åren 2020–2024 att utgå från de uppgifter om investeringar som elnätsföretag har redovisat i årsrapporterna för respektive år. Uppgifterna ger svar på frågan om hur stora investeringarna är och hur de fördelar sig mellan olika anläggningskategorier i nätverksamheten.

Utöver dessa uppgifter behöver Ei även ta in uppgifter om vad det är för typer av investeringar som har genomförts under de aktuella åren (2020–2024). Ei har specificerat och definierat tre typer av investeringar, vilka framgår nedan.

- **Reinvestering/Ersättningsinvestering** – en investering som görs för att ersätta en förbrukad anläggningstillgång/anläggning.
- **Kapacitetshöjande-/Systemförstärkningsinvestering** – en investering som görs för att förstärka befintligt nät på grund av ökat kapacitetsbehov.
- **Tillväxt-/Anslutningsinvestering** – en investering som avser utbyggnad alternativt komplettering av befintligt nät direkt knuten till när kund ansluter ny anläggning eller höjer effekt för befintlig anläggning.

Om ni under de aktuella åren har genomfört investeringar som avser annat än de ovanstående definitionerna ska ni specificera och redovisa dessa under "Övrigt" i nedanstående tabeller. I tabellerna ska ni för respektive år även redovisa hur stor procentuell andel av den totala investeringssumman som ni bedömer hänförs till respektive typ av investering. Om en och samma investering hänförs till flera investeringstyper får ni själva bedöma hur dessa ska fördelas. Med den totala

investeringssumman avses här summan av beloppen som redovisas i årsrapporten under inköp och omklassificeringar, se Figur 1 nedan.

Figur 1 Utdrag ur delrapporten Materiella anläggningstillgångar med Inköp (1) och Omklassificeringar (2)

Materiella anläggningstillgångar								
Tilläggsupplysningar för materiella anläggningstillgångar (tkr) (NO110-NO240 är obligatoriska uppgifter)		El-distributionsanläggningar och mätare	El-produktionsanläggningar	Byggnader och mark	Maskiner och andra tekniska anläggningar	Inventarier, verktyg och installation	Pågående nyanläggningar och förskott avseende materiella AT	Summa materiella anläggningstillgångar
Ingående anskaffningsvärde	NO110	390 925	1 824	7 780	0	17 958	13 445	431 932
Inköp	NO120	1 → 40 625	0	228	0	2 268	3 107	46 228
Försäljningar/utrangeringar	NO130	-407	0	0	0	-262	0	-669
Omklassificeringar	NO140	2 → 11 382	0	0	0	0	-11 382	0
Utgående anskaffningsvärden	NO150	442 525	1 824	8 008	0	19 964	5 170	477 491

Redovisningen nedan ska göras separat för varje enskild redovisningsenhet som har ett beslutat särskilt investeringsutrymme och redovisas för varje enskilt år för investeringar gjorda under åren 2020–2024. I det fall elnätsföretaget under åren 2020–2024 har fått beslut om samredovisning för sina redovisningsenheter ska uppgifterna avseende investeringar redovisas tillsammans i tabellerna nedan. I dessa fall ber vi er notera detta under raden övrigt i respektive tabell för vilka redovisningsenheter samredovisningen avser.

Tabell 1 Genomförda investeringar under 2020

Typ av investering	Bedömd procentuell andel av den totala investeringssumman
Reinvestering/Ersättningsinvestering	X
Kapacitetshöjning/Systemförstärkning	X
Tillväxt/Anslutning	X
Övrigt – specificera nedan	X
X	X
X	X
X	X
Summa, ska vara 100 %	X

Redogör övergripande för hur ni har gjort ovanstående bedömningar. Finns några särskilda omständigheter eller förutsättningar detta år, som behöver nämnas?

Tabell 2 Genomförda investeringar under 2021

Typ av investering	Bedömd procentuell andel av den totala investeringssumman
Reinvestering/Ersättningsinvestering	X
Kapacitetshöjning/Systemförstärkning	X
Tillväxt/Anslutning	X
Övrigt – specificera nedan	X
X	X
X	X
X	X
Summa, ska vara 100 %	X

Redogör övergripande för hur ni har gjort ovanstående bedömningar. Finns några särskilda omständigheter eller förutsättningar detta år, som behöver nämnas?

Tabell 3 Genomförda investeringar under 2022

Typ av investering	Bedömd procentuell andel av den totala investeringssumman
Reinvestering/Ersättningsinvestering	X
Kapacitetshöjning/Systemförstärkning	X
Tillväxt/Anslutning	X
Övrigt – specificera nedan	X
X	X
X	X
X	X
Summa, ska vara 100 %	X

Redogör övergripande för hur ni har gjort ovanstående bedömningar. Finns några särskilda omständigheter eller förutsättningar detta år, som behöver nämnas?

Tabell 4 Genomförda investeringar under 2023

Typ av investering	Bedömd procentuell andel av den totala investeringssumman
Reinvestering/Ersättningsinvestering	X
Kapacitetshöjning/Systemförstärkning	X
Tillväxt/Anslutning	X
Övrigt – specificera nedan	X
X	X
X	X
X	X
Summa, ska vara 100 %	X

Redogör övergripande för hur ni har gjort ovanstående bedömningar. Finns några särskilda omständigheter eller förutsättningar detta år, som behöver nämnas?

Tabell 5 Genomförda investeringar under 2024

Typ av investering	Bedömd procentuell andel av den totala investeringssumman
Reinvestering/Ersättningsinvestering	X
Kapacitetshöjning/Systemförstärkning	X
Tillväxt/Anslutning	X
Övrigt – specificera nedan	X
X	X
X	X
X	X
Summa, ska vara 100 %	X

Redogör övergripande för hur ni har gjort ovanstående bedömningar. Finns några särskilda omständigheter eller förutsättningar detta år, som behöver nämnas?

Övriga frågor avseende de totala genomförda investeringarna under åren 2020–2024

- 1 Redogör övergripande för hur och i vilken utsträckning de genomförda investeringarna under åren 2020–2024 ökar kapaciteten i ert elnät. Beskriv även hur ni har gjort dessa bedömningar.
- 2 Redogör övergripande för hur och i vilken utsträckning de genomförda investeringarna under åren 2020–2024 ökar er möjlighet att ansluta nya kunder och hantera större förändringar i nätets kapacitet. Beskriv även hur ni har gjort dessa bedömningar.

- 3 Hur stor andel av de genomförda investeringarna totalt under åren 2020–2024 uppskattar ni att ni kunnat genomföra tack vare beslutet om särskilt investeringsutrymme? Redogör även för hur ni har gjort uppskattningen.
- 4 Om det finns något övrigt som ni vill framföra kan ni ange detta nedan.

Bilaga 2 Begäran om inrapportering av uppgifter för perioden 2022–2024

För de elnätsföretag som redan besvarat dessa frågor för perioden 2020–2021 i den tidigare uppföljningsrapporten skickades nedanstående frågor ut, då för perioden 2022–2024. Även här ombads elnätsföretagen att redovisa vilka investeringar som genomförts under perioden i respektive redovisningsenhet.

Bilaga – Elnätsföretagens redovisning för perioden 2022–2024

Energimarknadsinspektionen (Ei) kommer till grund för analys av de genomförda investeringarna under åren 2022–2024 att utgå från de uppgifter om investeringar som elnätsföretag har redovisat i årsrapporterna för respektive år. Uppgifterna ger svar på frågan om hur stora investeringarna är och hur de fördelar sig mellan olika anläggningskategorier i nätverksamheten.

Utöver dessa uppgifter behöver Ei även ta in uppgifter om vad det är för typer av investeringar som har genomförts under de aktuella åren (2022–2024). Ei har specificerat och definierat tre typer av investeringar, vilka framgår nedan.

- **Reinvestering/Ersättningsinvestering** – en investering som görs för att ersätta en förbrukad anläggningstillgång/anläggning.
- **Kapacitetshöjande-/Systemförstärkningsinvestering** – en investering som görs för att förstärka befintligt nät på grund av ökat kapacitetsbehov.
- **Tillväxt-/Anslutningsinvestering** – en investering som avser utbyggnad alternativt komplettering av befintligt nät direkt knuten till när kund ansluter ny anläggning eller höjer effekt för befintlig anläggning.

Om ni under de aktuella åren har genomfört investeringar som avser annat än de ovanstående definitionerna ska ni specificera och redovisa dessa under "Övrigt" i nedanstående tabeller. I tabellerna ska ni för respektive år även redovisa hur stor procentuell andel av den totala investeringssumman som ni bedömer hänförs till respektive typ av investering. Om en och samma investering hänförs till flera investeringstyper får ni själva bedöma hur dessa ska fördelas. Med den totala investeringssumman avses här summan av beloppen som redovisas i årsrapporten under inköp och omklassificeringar, se Figur 1 nedan.

Figur 1 Utdrag ur delrapporten Materiella anläggningstillgångar med Inköp (1) och Omklassificeringar (2)

Materiella anläggningstillgångar								
Tilläggsupplysningar för materiella anläggningstillgångar (tkr) (NO110-NO240 är obligatoriska uppgifter)		El-distributionsanläggningar och mätare	El-produktionsanläggningar	Byggnader och mark	Maskiner och andra tekniska anläggningar	Inventarier, verktyg och installation	Pågående nyanläggningar och förskott avseende materiella AT	Summa materiella anläggningstillgångar
Ingående anskaffningsvärde	NO110	390 925	1 824	7 780	0	17 958	13 445	431 932
Inköp	NO120	1 → 40 625	0	228	0	2 268	3 107	46 228
Försäljningar/utrangeringar	NO130	-407	0	0	0	-262	0	-669
Omklassificeringar	NO140	2 → 11 382	0	0	0	0	-11 382	0
Utgående anskaffningsvärden	NO150	442 525	1 824	8 008	0	19 964	5 170	477 491

Redovisningen nedan ska göras separat för varje enskild redovisningsenhet som har ett beslutat särskilt investeringsutrymme och redovisas för varje enskilt år för investeringar gjorda under åren 2022–2024. I det fall elnätsföretaget under åren 2022–2024 har fått beslut om samredovisning för sina redovisningsenheter ska uppgifterna avseende investeringar redovisas tillsammans i tabellerna nedan. I dessa fall ber vi er notera detta under raden övrigt i respektive tabell för vilka redovisningsenheter samredovisningen avser.

Tabell 1 Genomförda investeringar under 2022

Typ av Investering	Bedömd procentuell andel av den totala investeringssumman
Reinvestering/Ersättningsinvestering	X
Kapacitetshöjning/Systemförstärkning	X
Tillväxt/Anslutning	X
Övrigt – specificera nedan	X
X	X
X	X
X	X
Summa, ska vara 100 %	X

Redogör övergripande för hur ni har gjort ovanstående bedömningar. Finns några särskilda omständigheter eller förutsättningar detta år, som behöver nämnas?

Tabell 2 Genomförda investeringar under 2023

Typ av investering	Bedömd procentuell andel av den totala investeringssumman
Reinvestering/Ersättningsinvestering	X
Kapacitetshöjning/Systemförstärkning	X
Tillväxt/Anslutning	X
Övrigt – specificera nedan	X
X	X
X	X
X	X
Summa, ska vara 100 %	X

Redogör övergripande för hur ni har gjort ovanstående bedömningar. Finns några särskilda omständigheter eller förutsättningar detta år, som behöver nämnas?

Tabell 3 Genomförda investeringar under 2024

Typ av investering	Bedömd procentuell andel av den totala investeringssumman
Reinvestering/Ersättningsinvestering	X
Kapacitetshöjning/Systemförstärkning	X
Tillväxt/Anslutning	X
Övrigt – specificera nedan	X
X	X
X	X
X	X
Summa, ska vara 100 %	X

Redogör övergripande för hur ni har gjort ovanstående bedömningar. Finns några särskilda omständigheter eller förutsättningar detta år, som behöver nämnas?

Övriga frågor avseende de totala genomförda investeringarna under åren 2022–2024

- 1 Redogör övergripande för hur och i vilken utsträckning de genomförda investeringarna under åren 2022–2024 ökar kapaciteten i ert elnät. Beskriv även hur ni har gjort dessa bedömningar.
- 2 Redogör övergripande för hur och i vilken utsträckning de genomförda investeringarna under åren 2022–2024 ökar er möjlighet att ansluta nya kunder och hantera större förändringar i nätets kapacitet. Beskriv även hur ni har gjort dessa bedömningar.

- 3 Hur stor andel av de genomförda investeringarna totalt under åren 2022–2024 uppskattar ni att ni kunnat genomföra tack vare beslutet om särskilt investeringsutrymme? Redogör även för hur ni har gjort uppskattningen.
- 4 Om det finns något övrigt som ni vill framföra kan ni ange detta nedan.

